

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Korejští horští duchové

Korean mountain spirits

OLOMOUC 2024 Anna Vlášková

Vedoucí diplomové práce: Blanka Ferklová Mgr. Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 27. 6. 2024

Podpis: Anna Vlášková

Anotace

Jméno a příjmení: Anna Vlášková

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta, Katedra asijských studií

Název práce: Korejšťi horšťi duchové

Vedoucí práce: Blanka Ferklová Mgr. Ph.D.

Počet stran: 55

Počet znaků: 61 815

Počet titulů použité literatury: 48

Klíčová slova: sansin, horský duch, horský bůh, uctívání hor

Tato práce popisuje postavu korejských horských duchů a božstev a vývoj uctívání hor na Korejském poloostrově. Dále přibližuje postavu českých horských duchů a porovnává je s korejskými protějšky. Praktická část představuje analýzu postavy horských duchů v korejských lidových příbězích.

Annotation

Name: Anna Vlášková

Faculty, department: Faculty of Arts, Department of Asian Studies

Title: Korean mountain spirits

Supervisor: Blanka Ferklová Mgr. Ph.D.

Number of pages: 55

Number of characters: 61 815

Number of used sources: 48

Keywords: sansin, mountain spirit, mountain god, mountain worship

This bachelor theses aims to depict Korean mountain spirits and gods as well as evolution of mountain worship on Korean Peninsula. Another part discusses Czech mountain spirits and compares them to their Korean counterparts. The practical part is an analysis of the role of Korean mountain spirits in folk tales and legends.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé práce paní Mgr. Blance Ferklové, Ph.D. za cenné rady a vstřícnost. Dále děkuji své rodině a přátelům, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

Ediční poznámka

Korejská slova jsou přepisována podle zásad české vědecké transkripce. Nejdůležitější korejské pojmy pro tuto práci jsou zvýrazněny kurzívou a v závorce za nimi je jejich zápis v korejském písmu hangŭl a čínských znacích. Jména osob, států a místní názvy jsou uváděny pouze v transkripci a bez zvýraznění.

Termín *sansin* v této práci uvádím ve dvou podobách. Pro obecné strážné duchy hor je použito *sansin* s malým počátečním písmenem a *Sansin* s velkým počátečním písmenem užívám pro konkrétního boha hor, jenž má svou svatyni v buddhistických chrámech.

Obsah

1	Korejšti horští duchové	12
1.1	Vyobrazení horských bohů	14
1.2	Svatyně horských duchů a místní obřady	15
1.3	Uctívání hor a horských duchů	17
1.3.1	Význam hor v zakladatelských mýtech	18
1.3.2	Uctívání hor v období Tří království a Sjednocené Silly (přelom letopočtu až 935)	19
	21
1.3.3	Uctívání hor v období království Korjō (pol. 10. stol. až konec 14. stol.)	21
1.3.4	Uctívání hor v období Čosōn (konec 14. stol. až 1910)	22
1.3.5	Uctívání hor a horští duchové ve 20. a 21. století	23
2	Duchové českých hor	30
2.1	Krakonoš	31
2.1.1	Duchové krakonošovského typu	32
2.2	Horští duchové ve 20. a 21. století	33
2.3	Porovnání s duchy korejskými	34
3	Postava horských duchů v lidových příbězích	36
3.1	Metodologie	36
3.2	Role horských duchů v lidových příbězích	39
3.2.1	Strážce	39
3.2.2	Odesílatel	39
3.2.3	Věštec	40
3.2.4	Rádce	40
3.2.5	Pomocník	41
3.3	Druhy příběhů, ve kterých se duchové hor vyskytují	41
3.3.1	Zakladatelské mýty	41
3.3.2	Etiologické příběhy	42
3.3.3	Poučné příběhy	43
3.3.4	Hrdinské příběhy	44

3.3.5	Dobrodružné a zábavné příběhy.....	44
3.3.6	Liška, Dračí král a Nebeský král.....	44
3.3.7	Morální příběhy.....	45
3.4	Shrnutí charakteristik horských duchů v lidových příbězích.....	46

Úvod

Většina národů si ve svých počátcích vysvětlovala přírodní úkazy okolo sebe pomocí mýtů a hledala požehnání či ochranu před nebezpečím u přírodních božstev. Zvláště hory byly odpradáвна opředeny množstvím mýtů a mnohdy byly také považovány za sídla bohů¹.² Není proto divu, že v tak hornaté krajině, jakou je Korejský poloostrov, připisují místní lidé horám magickou moc a považují je za sídlo mocných bytostí, ať už přátelských, či zlých.

Uctívání hor a horských duchů představuje jeden z pozůstatků tradičního korejského náboženství, který se zachoval díky silně zakořeněné úctě k horám, a stal se nedílnou součástí korejského buddhismu. Uctívání hor, jež bylo po určitou dobu dokonce součástí státních obřadů, přežilo až do dnešních dní a ani horští duchové nejsou korejskou společností zcela zapomenuti. Přestože se korejská mytologie v posledních letech dostává veliké obliby i v zahraničí, horští duchové jsou málokdy zmiňováni.

Pro tuto bakalářskou práci byl záměrně zvolen termín horský duch, a nikoliv bůh či božstvo, byť se náboženské praktiky s nimi spojené s horskými duchy do značné míry prolínají. Pojem *sansin*, který horské duchy označuje, zahrnuje spektrum mytologických entit spjatých s horami a v závislosti na konkrétním případě se může jednat o boha i o ducha. Přestože se jednotlivé manifestace korejských duchů a výklady jejich původu liší, spojuje je pověst benevolentních vládců hor, kteří ovládají počasí i všechny živé bytosti na svém území.

V teoretické části této bakalářské práce shrnu charakteristické rysy korejských horských duchů a božstev, jejich uctívání a vývoj uctívání hor na Korejském poloostrově v kontextu spřízněných myšlenkových směrů. Protože se horští duchové vyskytují nejen v Koreji, ale své zástupce máme též v České republice, v jedné z kapitol představím také nejznámější české duchy hor a porovnáám je s jejich korejskými protějšky.

Cílem praktické části je zjistit, jak na horské duchy zobrazuje korejská lidová slovesnost. K tomuto cíli využiji analýzy příběhů z korejské středověké kroniky *Samguk jusa: Nepominutelné události Tří království*³, z lidových příběhů v publikaci *Myths and Legends from*

¹ Klasickým příkladem je hora Olympe, na které dle bájí sídlí řečtí bohové.

² ARMSTRONG, Karen. Krátká historie mýtu. Praha: Argo, 2006. ISBN 80-720-3750-1.

³ IRJÖN. Samguk jusa: nepominutelné události Tří království. Mythologie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-176-7.

*Korea*⁴ a jedné pohádky z *Encyklopedie korejského folkloru*⁵. Z výsledné analýzy textů vypracuji přehled typů příběhů, v jakých se duchové hor vyskytují. Dále shrnu typické vlastnosti korejských horských duchů a zároveň hodlám sledovat též jejich roli a hodnocení v analyzovaných příbězích.

⁴ GRAYSON, James Huntley. *Myths and Legends from Korea: An Annotated Compendium of Ancient and Modern Materials*. Routledge, 2012. ISBN 978-0-415-51524-5

⁵ *Encyclopedia of Korean Folklore and Traditional Culture Vol. III: Encyclopedia of Korean Folk Literature*. Online. National Folk Museum of Korea, 2014. ISBN 978-89-289-0084-8 91030. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/eng>. [cit. 2024-04-16]

1 Korejšťi horšťi duchové

Při zkoumání víry v korejské horské duchy zvané *sansin sinang* (산신신앙, 山神信仰) se v korejštině setkáváme s vícero pojmy, jež můžeme použít pro jejich označení. V zásadě se nejčastěji vyskytuje termín *sansin*⁶ (산신, 山神⁷), které lze přeložit jako „horský duch“ i jako „horský bůh“. Zatímco Jun⁸ a Werner⁹ takto označují veškeré nadpřirozené bytosti, které jsou uctívány ve spojení s posvátností hor, Grayson¹⁰ rozlišuje pojmy *Sansin* „horský bůh“, a *salljōng* (산령, 山靈¹¹), „strážný duch hory“. Za zásadní rozdíl pokládá fakt, že *Sansin* představuje svrchovaného vládce všech korejských hor, kdežto *salljōng* figuruje jakožto patron konkrétní hory a často i k ní přilehlé vesnice. Pokud se bavíme o horském bohu, jež má svoji svatyni v buddhistickém klášteře, nazýváme ho *Sansin*.¹² Dalšími výrazy, které lze použít synonymně pro obě pojmenování, jsou božský strážce hory *sansilljōng* (산신령, 山神靈¹³), král hory *sanwang* (산왕, 山王), pán hory *sangun* (산군, 山君), strážce hory *sangi* (산기, 山祇) a *jesin* (예신, 豫神).¹⁴

Winkelhöferová a Löwensteinová¹⁵ ztotožňují *Sansin* s trojbožstvem *Samsin* (삼신, 三神), které představuje trojici složenou z nebeského krále Hwanunga, jeho syna Hwanina a jeho syna, zakladatele korejského národa Tanguna. Na obrazech však *Samsin* bývá vyobrazen jako jedna osoba.¹⁶ Grayson¹⁷ naopak za *Sansin* považuje pouze Tanguna, který podle jedné z teorií po své smrti nepřešel do posmrtného světa, ale zůstal na zemi právě jako bůh hor *Sansin*.¹⁸

⁶ Nelze však zaměňovat se třemi božskými babičkami *samsin halmōni*, také zvanými *sansin* (産神), jež jsou božstvem porodu a o horské duchy se nejedná (WINKELHÖFEROVÁ a LÖWENSTEINOVÁ. 2006. s. 131.)

⁷ Znak *san* 山 nese význam hora, *sin* 神 pak znamená bůh, případně duch

⁸ JUN, Jölsu. *Sansindo (Obrazy horských duchů)*. Söul: Täwönsa (Daewonsa), 1998. ISBN 89-369-0216-4.

⁹ WERNER, Karel. *Náboženské tradice Asie 2: Náboženská scéna Sri Lanky a jihovýchodní Asie. Náboženství v Číně, Japonsku a Koreji. 2., rozš. a zrev. vyd. Světové duchovní proudy*. Bratislava: CAD Press, c2009. ISBN 978-80-88969-30-3.

¹⁰ GRAYSON, James Huntley. *Sōngha Sindang: The Tutelary Shrine of T'aeha Village, Ullūng Island, Korea*. Online. Asian Folklore Studies. 1998, roč. 57, č. 2, s. 275–291. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/1178755>. [citováno 2024-01-15]. s. 290

¹¹ Oproti *sansin* je zde znak *sin* nahrazen znakem *rjōng* 靈, který nese význam duch

¹² GRAYSON, James Huntley. *Korea: A Religious History*. Routledge, 2016. ISBN 978-1138147966. s. 223.

¹³ Kombinuje znaky *sin* a *rjōng*

¹⁴ JUN, Jölsu. *Sansindo (Obrazy horských duchů)*. Söul: Täwönsa (Daewonsa), 1998. ISBN 89-369-0216-4. s. 11

¹⁵ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta; LÖWENSTEINOVÁ, Miriam. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-727-7265-1

¹⁶ WINKELHÖFEROVÁ a LÖWENSTEINOVÁ, 2006, s. 130–131

¹⁷ GRAYSON, James Huntley. *Korea: A Religious History*. Routledge, 2016. ISBN 978-1138147966.

¹⁸ GRAYSON, 2016, s. 223

Jiný pohled představuje Werner¹⁹, který míní, že *Sansin*, pokud je přítomný v buddhistických chrámech, představuje odlišné božstvo, a to nejspíše původem z Číny. Zdůvodňuje to občasným výskytem ženských podob *Sansin* a častým vyobrazováním *Sansin* po boku dvou postav z čínské mytologie, Ducha sedmi hvězd *Čchilsöngsin* (칠성신, 七星神)²⁰ a Osamělého světce *Toksöng čondža* (독성존자, 獨聖尊者)²¹, ve společné svatyni Tří duchů *samsönggak* (삼성각, 參星閣). Navíc dodává, že například v chrámu Wölhäsa lze spatřit i sochu Tanguna mimo svatyni horského boha *Sansin*.²²

Přestože je většině horských duchů přisuzováno mužské pohlaví, vyskytují se, jak již bylo výše zmíněno, i zosobnění ženských duchů, tzv. *jösöng sansin* (여성 산신, 女性山神), kterým se též říká ženský duch hory *jösansin* (여산신, 如山神), manželka hor *sanmanura* (산마누라), paní hor *sansin agissi* (산신 아끼씨, 山神阿只氏), bohyně hory v podobě staré ženy – babičky *sansin halmöni* (산신 할머니) a paní svatyně *pugun agissi* (부군 아끼씨, 府君阿只氏). Podobně jako jsou hory považovány na zdroj života, i těmto duchům je přisuzována mateřská a pečovatelská povaha, proto jsou někdy též navány *söngmo* (성모, 聖母), tedy „svatá matka“, za příklad uvedu svatou matku hory Söndo. Mezi jejich další funkce lze zařadit role místního ochránce, průvodce poutníků a rádce.²³ Existence ženských horských duchů je připisována vlivu šamanismu, šamanismus a horští duchové jsou totiž silně propojeni nejen obřady.²⁴ Například svatá matka hory Čiri bývá též označována za pramatku šamanů²⁵ Počátky jejich uctívání sahají do doby Tří království a dle Graysona²⁶ je pro ně typické, že mají svou působnost omezenou pouze na konkrétní horu a postrádají autoritu horského boha *Sansin* nad všemi horami. Nejznámější *jösansin* jsou strážní duchové hor Čiri, Kjerjong a Sokni.²⁷

Horské duchy lze chápat jako personifikaci hor a přírodních sil. Některé pověsti však uvádí lidský původ určitých horských duchů, kteří se strážci daného místa stali až po smrti,

¹⁹ WERNER, Karel. *Náboženské tradice Asie 2: Náboženská scéna Srí Lanky a jihovýchodní Asie. Náboženství v Číně, Japonsku a Koreji. 2., rozš. a zrev. vyd. Světové duchovní proudy*. Bratislava: CAD Press, c2009. ISBN 978-80-88969-30-3.

²⁰ Duch souhvězdí Velkého vozu, respektive Velké medvědice (Ursa Maior)

²¹ Světec, který dosáhl osvětlení sám. Také zvaný Naban čondža (나반존자, 那畔尊者) Uctíván je pouze v korejském buddhismu.

²² WERNER, c2009, s. 239

²³ GRAYSON, James Huntley. *Female Mountain Spirits in Korea: A Neglected Tradition*. Online. Asian Folklore Studies. 1996, roč. 55, č. 1, s. 119–134. Dostupné z: JSTOR, <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/1178859>. [cit. 2024-01-15].

²⁴ JUN, 1998, s. 85–87

²⁵ ČCHÖ, Kilsöng. Čirisan Söngmo (Söngmo z hory Čiri). Online. Hanguk mindžok munhwa täbäkkwa sadžön (Encyklopedie Korejské kultury). Dostupné z: <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0054160>. [cit. 2024-06-20].

²⁶ Grayson, 1996, *Female Mountain Spirits in Korea: A Neglected Tradition*, s. 119–134

²⁷ JUN, 1998, s. 85–87

počínaje Tangunem. Například paní Undže byla za života chotí druhého krále království Silla a po jejím skonu se k ní začali obyvatelé z okolí stejnojmenné hory Undže modlit za déšť. Její kult, byť není příliš známý, pokračuje na hoře údajně dodnes.²⁸

1.1 Vyobrazení horských bohů

V buddhistických svatyních zasvěcených horskému bohu se zpravidla nachází obraz horského božstva, jemuž se říká *sansindo* (산신도, 山神圖). Horský bůh zde bývá vyobrazen jako starý muž oblečený do tradičního oděvu červené barvy a s bílým či naopak tmavým, plnovousem. V ruce držíva hůl, vějíř, nádobu s elixírem nebo horský ženšen.²⁹ Méně často se setkáme i s vyobrazením ženského horského boha, kdy se jedná nejčastěji o starou vrásčitou ženu s barevnou čelenkou.³⁰ Přestože se podoba horského ducha může lišit, lze ho poznat podle typických atributů, spolu se kterými je vyobrazen.

Nejvýznamnějším atributem k identifikování *Sansin* je tygr, který horskému bohu leží u nohou, případně nese boha hor na zádech. Podobně jako samotné hory i tygři, kteří korejské hory až do jejich vyhubení během japonské okupace obývali, v Korejcích vzbuzovali údiv, ale i hrůzu, a proto si jejich nevyzpytatelnou existenci spojily právě s vůlí horského božstva.³¹ Vesničané tygry zvali „psy horského ducha“, protože představovali prostředníky, skrze něž mohl *Sansin* vesničany trestat či chránit. Lidé věřili, že pokud na oltář horského ducha přinesou dostatečné obětiny, odmění se vesnici ochranou před těmito divokými zvířaty, až do té míry, že někteří lovci se nebáli v horách lovit ani po soumraku.³² Kromě souvislosti se *Sansin* se tygr objevuje také v mýtu o Tangunovi a mnoha korejských pohádkách a úslovích, v nichž vystupuje jako kladná, záporná, nebo i komická postava. Přes strach, jež vzbuzovaly útoky tygrů, bývaly obrazy tygrů umístěovány na lidská obydlí na ochranu před zlými duchy.³³

Na pozadí obrazu horského ducha *sansindo* se obvykle tyčí borovice hustokvětá (*pinus densiflora*), v korejštině *sonamu* (소나무), jež je korejským národním stromem a patří mezi deset symbolů dlouhověkosti. Význam jí však přikládá tradiční korejské náboženství, ale

²⁸ GRAYSON, 1996, s. 126-130

²⁹ JUN, 1998, s. 48

³⁰ Tamtéž, s. 84–87

³¹ SEELEY, Joseph; SKABELUND, Aaron. *Tigers—Real and Imagined—in Korea's Physical and Cultural Landscape*. Online. Environmental History. 2015, roč. 20, č. 3, s. 475–503. Dostupné z: JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/24690770>. [citováno 2024-01-21].

³² GALE, James Scarth. *Korean Beliefs*. Online. Folklore. 1900, roč. 11, č. 3, s. 325-332. Dostupné z: JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/1253133>. [citováno 2023-05-15]. s. 328

³³ SEELEY a SKABELUND, 2015

také taoismus a konfucianismus, pro které díky její odolnosti a stálezeleným jehlicím symbolizuje nesmrtelnost a stabilitu. Vysazována byla proto v buddhistických chrámech, konfuciánských akademiích i královských palácích, k jejichž stavbě se ostatně borovicové dřevo využívalo.³⁴

Na obraze se dále mohou nacházet i další osoby, služebnictvo *Sansin*. Nejčastěji je vyobrazována postava chlapce, který bohovi hor nabízí broskev nesmrtelnosti *sōndo* (선도, 仙桃). Někdy je vedle *sansin* zobrazován také duch ženy, jež by měla být jeho manželkou.³⁵

1.2 Svatyně horských duchů a místní obřady

Díky synkretismu buddhismu s místním náboženstvím došlo k začlenění kultu horského boha do buddhistických klášterů. Komplex budov kláštera zpravidla zahrnuje vstupní bránu, několik postranních svatyní a pagodu. *Sansin* bývá vyhrazena buď samostatná svatyněka *sansingak* (산신각, 山神閣), případně je *Sansin* začleněn ve výše zmíněné svatyni Tří duchů *samsōnggak*.³⁶ Obě varianty mají své místo v malé budově za hlavní síní chrámu, mnohdy poblíž borovicového háje. Uvnitř se nachází jednoduchý oltář, nad nímž je umístěn obraz *Sansin*, případně obraz Tří duchů.³⁷

1. Ilchu-mun: Gate marking entrance to temple grounds. Large pillars of rough logs support elaborate tile roof with temple name plaques.
2. Sach'ōrwang-mun: Gate of the Four Heavenly Kings. This marks the entrance to the temple precinct proper.
3. Pōp-tang: Dharma Hall. Hall for lectures.
4. Monastic quarters
5. Chong-gak: Bell tower.
6. Tae'ung-jōn: Principal shrine
7. Pagoda
8. Myōngbu-jōn: Hall of Judgement with Ten Kings of Hell and Ksitigarbha
9. Nahan-jōn: Hall with 500 arhats (nahan). Buddha's chief disciples.
10. Sansin-gak: Mountain God Shrine.
11. Hermitage.

Obrázek 1 – Plánek buddhistického kláštera
Zdroj: Grayson, 2016, s. 193

³⁴ MATTHEWS, Jill. *Sonamu, Pinus densiflora*. Online. International Dendrology Society Yearbook. 2019. Roč. 18, s. 72–79. Dostupné z: <https://www.dendrology.org/publications/dendrology/sonamu-pinus-densiflora/>. [citováno 2024-01-16].

³⁵ JUN, 1998, s. 102–104

³⁶ GRAYSON, 2016, s. 193–194

³⁷ Tamtéž, s. 220–223

Zatímco svatyně *Sansin* v pojetí univerzálního horského boha bývá součástí horských buddhistických chrámů, oltář horkého duchů *salljŏng* se často nalézá na úpatí hory či za vesnicí, na kterou duch dohlíží. Mívá často prostší podobu kamenné mohyly zvané *sŏnghwangdang* (성황당, 城隍堂). Někdy je oltářem také výklenek ve skále, případně velký balvan nebo posvátný strom ověšený amulety proti zlým duchům.³⁸ K těmto svatynkám se přináší jídlo, peníze či jiné obětiny, někdy modlitbu provází pouze kámen přidaný na mohylu.³⁹ U svatyně *salljŏng* v horských průsmycích a podél cest se poutníci zpravidla pokloní a zamumlají modlitbu: „,Duchu cesty, duchu pod cestou, tfuj!‘ (odplivnutí) ,Přestože jsi nám v minulosti neomezeně prokazoval službu, prokazuj nám nové služby i do budoucnosti.“⁴⁰

Rituály k uctění horských duchů zvané *sansinje* (산신제, 山神祭) se zpravidla konají na jaře a na podzim a jejich průběh určuje protokol, podle kterého zástupce vesnice, či rodiny celý rituál provede.⁴¹ Při prvním úplňku nového roku⁴² se vesničané o půlnoci scházejí k šamanskému rituálu, který má zajistit vesnici hojnou úrodu a ochranu před zlými duchy. Během této noci se také bezdětné ženy modlí, aby se jim narodil potomek.⁴³ Obřadu předchází celodenní půst a rozjímání⁴⁴ a večer se při příležitosti rituálu vytvoří u nejstaršího, nebo posvátného stromu ve vesnici tři kamenné oltáře.⁴⁵⁴⁶ V provincii Čchungčchŏng je na konci obřadu spálen papír s pronesenou modlitbou a lidé ve svých domovech pořádají soukromý obřad, během kterého paní domu vládci hory nabídne rýžový koláč v napařovací nádobě, neuvařenou rýži a misku vody, aby duch poželhal jejich domácnosti. Tomuto obřadu se říká *madžungsiru* (마중시루, 迎神甑子), obřad k uvítání horského ducha.⁴⁷ V některých vesnicích byly též prováděny obřady k uctívání koní, kteří byli zasvěceni horskému duchovi, a byli proto ustájeni u jeho svatyně.⁴⁸

³⁸ GRAYSON, 1998, s. 290

³⁹ GALE, 1900, s. 329

⁴⁰ Tamtéž, s. 329

⁴¹ JANG, Čongsŭng. *Sansindže (Obřad horskému duchu)*. Online. In: NATIONAL FOLK MUSEUM OF KOREA. Hanguk minsok täbäkkwa sadžŏn. 2024. [cit. 2024-05-03].

⁴² Patnáctý den roku dle lunárního kalendáře, tento svátek je zvaný *täborŭm* – *dosl. velký úplněk*

⁴³ GRAYSON, 2016, s. 223

⁴⁴ GALE, 1900, s. 328

⁴⁵ GRAYSON, 2016, s. 223

⁴⁶ „Na jednom se obětují ořechy, na druhém zelenina a na třetím polévka, maso, víno a ovoce.“ Viz. WERNER, c2009, s. 238

⁴⁷ KANG, Sŏngbok. *Madžungsiru (Obřad k uvítání horského ducha)*. Online. In: NATIONAL FOLK MUSEUM OF KOREA. Hanguk minsok täbäkkwa sadžŏn. 2024. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/topic/detail/2053?pageType=search&keyword=sansin>. [cit. 2024-05-03].

⁴⁸ ČCHŎN, Čingi. *Madže (Obřad koním)*. Online. In: NATIONAL FOLK MUSEUM OF KOREA. Hanguk minsok täbäkkwa sadžŏn. 2024. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/topic/detail/2051?pageType=search&keyword=%EB%A7%88%EC%A0%9C>. [cit. 2024-05-03].

Kromě významných svátků se obřady horským duchům pořádaly i pro běžnější účely. např. rituál, který měl chránit úrodu před škůdci. Při jeho příležitosti byly na vrcholu hory nabídnuty obětiny zahrnující ovoce, rýži i kuře bez hlavy.⁴⁹ S obřady pro horského ducha se dále můžeme setkat při přenášení rodinné hrobky na vhodnější místo, k čemuž dochází ve snaze získat si přízeň předků, a to zvláště hrozí-li rodině neštěstí. Případně je tento rituál použit, pokud dojde k poškození hrobky, aby se utišila nespokojenost duchů předků.⁵⁰ Rituál se též provádí před lovem a sběrem horského ženšenu.⁵¹

1.3 Uctívání hor a horských duchů

Uctívání hor, korejsky *sanaksungbä* (산악숭배, 山岳崇拜) je přírodní vírou sahajícím údajně až k počátkům osídlení poloostrova. Hory jsou tradičně považovány za osu spojující zemi a nebesa, proto představují ideální místo pro komunikaci s božstvy. Hory jsou také brány jako kolébka života národa. Podle této víry proudí skrze ně životní energie ki.⁵² Nejdůležitější energetickou tepnou je pro Korejce tradičně Päktu tägan (백두 대간, 白頭大幹), který představuje energetickou páteř podpírající celý poloostrov a podél níž jsou postaveny svatyně v místech, kde vyvěrá energie ki na povrch. Tento systém horských pásem postupuje od nejvyšší hory Korejského poloostrova Päktu⁵³ na severu až po horu Čiri na jihu ve středu poloostrova.⁵⁴ Někdy bývá do soustavy zahrnuta i hora Halla na ostrově Čedžu.⁵⁵ Hory též tvořily přirozené

⁴⁹ I, Okhüi. *Čchungdže (Obřad proti škůdcům)*. Online. In: NATIONAL FOLK MUSEUM OF KOREA. Hanguk minsok täbäkkwa sadžön. 2024. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/topic/detail/2051?pageType=search&keyword=%EB%A7%88%EC%A0%9C>. [cit. 2024-05-03].

⁵⁰ HWANG, Kjöngsu. *Sanparam makki (Rituál odstranění škody z hrobky)*. Online. In: NATIONAL FOLK MUSEUM OF KOREA. Hanguk minsok täbäkkwa sadžön. 2024. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/topic/detail/2920?pageType=search&keyword=%EC%B6%A9%EC%A0%9C>. [cit. 2024-05-03].

⁵¹ TEN, Victoria a WINSTANLEY-CHESTERS, Robert. *New Goddesses on Mt. Paektu: Transformation, Myth and Gender in Korean Landscape*. Online. Academia.edu, 2020. [cit. 2024-03-09]. s. 38

⁵² KIM, Hjöndžin. *Hanguk sačchalüi sansin sujongkwa üirje (Přijetí a rituály horského boha v korejských kláštěrech)*. Online. Hangukhak nončip (Časopis korejských studií). 2021, č. 83, s. 293–319. Dostupné z: Hanguk haksuldži injong säk (Korea Citation Index), https://www.kci.go.kr/kciportal/landing/article.kci?arti_id=ART002728219. [cit. 2024-05-04]. s. 296–315

⁵³ Nachází se zde hranice KLDK s Čínskou lidovou republikou. Čínské jméno hory zní Chángbái shān.

⁵⁴ TEN a WINSTANLEY-CHESTERS, 2020 s. 13

⁵⁵ MASON, David A. *The Background and Contemporary Spiritual-Nationalist Significance of Mt. Baekdu-san and the Baekdu-daegan Range*, in *All of Korea*. Online. Sejong University, 2019. Dostupné také z: Seed Olomouc, <https://seed.upol.cz/wp-content/uploads/2019/07/lecture-essay-david-mason.pdf>. Essay for Carousel lecture, Palacký University in Olomouc.

útočiště, a proto byly považovány za ochránce státu. Podle geomantické teorie bylo například pohoří Pägwolsan v provincii Jižní Čchungčchöng ochranným pohořím.⁵⁶

1.3.1 Význam hor v zakladatelských mýtech

Důkazem významného postavení hor v korejském tradičním náboženství je množství mýtů, ve kterých je původ mnoha státních útvarů na Korejském poloostrově vysvětlován v souvislosti s horami. Hory mnohdy představují místo, na něž sestoupí nebeská bytost předurčená k vládnutí nad danou pozemskou oblastí. Nejvýznamnějším je samozřejmě mýtus o založení Čosönu⁵⁷, ve kterém sestoupí na pohoří Tchäbäksan syn nebeského krále Hwanung, jehož syn Tangun se stane prvním vládcem Čosönu a následně i horským bohem⁵⁸.

Tento mýtus však není jediný. Ve středověké kronice *Samguk jusa* je zaznamenán např. další mýtus, jenž vysvětluje původ šesti rodů ve starověké zemi Činhak⁵⁹ od náčelníků, kteří sestoupili z hor. Rod I sestoupil z Nebes na Pchjoambong, rod Čöng sestoupil z Hjöngsanu, rod Son z Isanu, rod Čchö z Hwasanu, rod Pä z Mjönghwalsanu a rod Söl z Kümngangsanu.⁶⁰ Podobný je také mýtus o vzniku státu Karak, ve kterém se vypráví, že se z hory Kudži ozývaly

⁵⁶ IRJÖN, 2012, s. 221

⁵⁷ Též zván Kočosön, tedy Starý Čosön, aby nedocházelo k změně s druhým obdobím Čosön (konec 14. stol. až 1910).

⁵⁸ Tamtéž, s. 31–33

⁵⁹ Jiný název pro království Silla

⁶⁰ IRJÖN, 2012, s. 44

hlasy, které předpověděly příchod vládců šesti států Kaja, načež se na horu spustila truhla se šesti vejci.⁶¹

1.3.2 Uctívání hor v období Tří království a Sjednocené Silly (přelom letopočtu až 935)

Uctívání hor bylo ve státech Silla, Päkče i Kogurjō náboženstvím na úrovni státního náboženství.⁶² Ve státu Päkče věřili lidé, že v horách Isan, Osan a Pusan žila božstva, která „létala každé ráno a večer z jedné na druhou a zpátky“⁶³ a na hoře Ŏmsan se konával národní rituál, jehož se účastnila i královská rodina⁶⁴. Důvody pořádání rituálů horám se různily. Například v královstvích Kogurjō a Päkče pořádaly rituály údajně třetího dne třetího měsíce, aby byla hojná úroda, a také u příležitosti lovu⁶⁵.

Hory však byly uctívány i v menších státech. Podle *Samguk jusa* se král Puru ze státu Východní Pujō modlil k horám a pramenům, aby se mu narodil syn.⁶⁶ Podle jiného příběhu zase princezna Hwangok ze země Ajódhja, která přes moře připlula, aby se provdala za prvního vládce země Karak, po vylodění vyšla na vrcholek hory⁶⁷ a obětovala zde hedvábné kalhoty horským bohům.⁶⁸

Ze tří království především ve státě Silla bylo uctívání hor i horských duchů nejvíce rozšířené. Bylo dokonce natolik silné, že ani přijetí buddhismu jeho postavení neomezilo.⁶⁹ Horští duchové byli dokonce propojeni s královskou rodinou tím, že někteří králové se údajně po smrti stali horskými duchy chránící zemi.

Nejvíce uctívány byly tři posvátné hory *samsan* (삼산, 三山) a pět posvátných vrcholů *oak* (오악, 五嶽).⁷⁰ *Samsan* zahrnovalo hory *Narjök* (나력, 奈歷)⁷¹, *Kolhwa* (골화, 骨火) a *Hjöllje* (혈례, 穴禮)⁷², jejichž duchové měli ženskou podobu a byli ochrannými božstvy státu, tzv. *hoguksin* (호국신, 護國神).⁷³ Pět posvátných vrcholů podle geomantické teorie

⁶¹ IRJÖN, 2012, s. 143–144

⁶² Tamtéž, s. 12–13

⁶³ IRJÖN, 2012, s. 131

⁶⁴ JUN, 1998, s. 12–13

⁶⁵ Tamtéž, s. 12–13

⁶⁶ IRJÖN, 2012, s. 40.

⁶⁷ Hora byla na základě tohoto příběhu pojmenována Nünghjön, Hedvábný vrcholek. Viz. IRJÖN, 2012, s. 146

⁶⁸ Irjön, s. 146

⁶⁹ KIM, 2021, s. 296–315

⁷⁰ JUN, 1998, s. 12–14

⁷¹ Též zvaná též zvaná Narim (나림, 奈林)

⁷² Skutečná lokace těchto míst není jistá. Spekuluje se, že *Narjök* je *Nangsan*, nebo *Mjönghwalsan*, *Hjöllje* je *Orisan*, *Tansöksan*, nebo *Aräsan*. *Kolhwa* bývá považována za *Kümgangsan*

⁷³ *Silla samsan (Tři posvátné hory Silly)*. Online. In: THE ACADEMY OF KOREAN STUDIES. *Hanguk mindžok munhwa täbäkkwa sadžon* (Encyklopedie korejské kultury). Dostupné z: <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0032831>. [cit. 2024-04-09].

symbolizuje čtyři světové strany a pomyslný střed státu. V období Sjednocené Sily je tvořily vrcholky Tchohamsan na východu, Kjerjongsan na západě, Tchäbäksan na severu, Čirisan na jihu a Pchalgongsan⁷⁴ ve středu státu.⁷⁵

Na posvátných horách se kromě svátečních obřadů konaly také jednání o státních záležitostech. Například mnich Irjön v kronice *Samguk jusa* popisuje setkání knížat na hoře Namsan v Kjöngdžu. Další tři posvátná místa pro tyto příležitosti byly Čchöngsongsan na východě, Odžisan na jihu a Kümgangsán⁷⁶ na severu.⁷⁷ Podle jiné legendy v kronice hrdina Kim Jusin provedením rituálu na vrcholku hory zachránil silské vojsko, které bylo obklíčeno vojsky zemí Kogurjō a Magal. Po provedení rituálu se objevila oslnivá záře, jež rozmetala nepřátelské vojsko.⁷⁸

⁷⁴ Dříve označovaná jako Puak

⁷⁵ ČHÖ, Čingu. *Silla oakkwa pulgjoüi sansin sinang jöngu (Studie Pěti posvátných hor Sily a buddhistické víry v horské duchy)*. Online. Silla munhwa (Kultura Sily). 2013, Roč. 42, s. 243–268. ISSN 1229-0939. Dostupné z: Hanguk haksuldži injong säk (Korea Citation Index), https://uci.kei.go.kr/resolution/result.do?res_cd=G704-001251.2013.42..005&res_svc_cd=. [cit. 2024-05-03]. s. 246–247

⁷⁶ Dnes hora zvaná Sogümsan, která se nachází Kjöngdžu.

⁷⁷ IRJÖN, 2012, s. 63

⁷⁸ Tamtéž, s. 73–74

1.3.3 Uctívání hor v období království Korjō (pol. 10. stol. až konec 14. stol.)

Přestože praktikování buddhismu a taoismu v korejském prostředí má své počátky již v období království Silla, všeobecně přijímanými směry se staly až v období Korjō. Buddhismus, který byl v té době státním náboženstvím, praktikování uctívání hor nijak zvláště neomezoval a ani taoismus tradiční korejské náboženství nahradit nedokázal, především z důvodu, že zdejší náboženství zahrnující přírodní božstva se v ohledu uctívání hor a jiných přírodních sil taoismu podobala, a nebyl proto důvod nahrazovat již zavedené poměry.⁷⁹

Taoismus a tradiční korejské náboženství se tedy časem začaly doplňovat.⁸⁰ Z geomantické teorie byla například převzata myšlenka pěti posvátných vrcholků⁸¹ a v následujícím období se projevil na vyobrazení *Sansin*. Na obrazech horských bohů ve svatyních proto můžeme vidět taoistické symboly, jako jsou borovice a broskev nesmrtelnosti, které jsem již zmínila v kapitole o vyobrazení horských bohů. *Sansin* také často bývá ve společné svatyni s původně taoistickým Duchem sedmi hvězd.

Víra v posvátné hory a taoismus státu posloužily především v dobách neúrody, války a přírodních katastrof, kdy lidem dodávaly naději.⁸² Dále se na jaře a na podzim konaly národní

⁷⁹ ČHÖ, Čongsöp. *Hanguk pulgjowa togjo sinangüi kjosöp: Sansin sinang, jongwang sinang, čchilsōng sinangüil čungsimüro (Vzájemná výměna mezi korejským buddhismem a taoismem: Zaměřeno na kultu Horského boha, Dračího krále a Ducha sedmi hvězd)*. Online. Hanguk pulgjohak (Studia korejského buddhismu). Hanguk bulgjohak hō (Korejská asociace buddhistických studií), 2011, č. 61, s. 7–41. ISSN 1225-0945. Dostupné z: Hanguk haksuldži injong säk (Korea Citation Index), https://uci.kci.go.kr/resolution/result.do?res_cd=G704-001245.2011..61.008&res_svc_cd=. [cit. 2024-04-28]. s. 15–22

⁸⁰ Tamtéž, s. 16

⁸¹ V Číně se jedná o hory Tchaj-šan, Chua-šan, Nan-cheng-šan, Pej-cheng-šan, Sung-šan.

⁸² Tamtéž, s. 22

rituály, jež nesměřovaly ani tak ke konkrétním božstvům, ale k daným horám, mezi které patřily Songaksan, Kamaksan, Čirisan, Mudŭngsan, Pibäksan a další. Klášter na hoře Kamaksan byl pak údajně postaven, aby ochránil stát před invazí.⁸³

1.3.4 Uctívání hor v období Čosŏn (konec 14. stol. až 1910)

Rozšíření neokonfuciánských tradic v období Čosŏn znamenalo nejen odsun buddhismu z vlivného místa ve městech do ústraní hor, ale také potlačování místních tradičních náboženství, šamanismus a horská božstva nevyjímaje. Obřady horám se sice zachovaly pro svou národní symboličnost, ale jejich šamanistická forma byla změněna na obdobu konfuciánských obřadů předkům. Přestože obřady a víra v horské duchy byla konfucianismem takto omezena, na venkově do určité míry přetrvávala nezměněna.⁸⁴ Víra v pět posvátných vrcholů byla i v této době populární a stala se jedním ze symbolů královské rodiny.⁸⁵ Umístění některých vrcholů se oproti předchozím obdobím změnilo a nově je tvořily hory Päktusan, Kŭmgangsan, Mjohjangsan, Samgaksan⁸⁶ a Čirisan.⁸⁷

⁸³ JUN, 1998, s. 14–15

⁸⁴ KIM, 2021, s. 296–315

⁸⁵ KIM, Čujŏn. *Samsan oak tosangŭi čŏngčhidžok čŏnjongkwa kŭ čŏngŏ (Political Appropriation and the Reference of the Great Mountains Icon)*. Online. Misul sahakbo (Časopis historie umění). 2015, č. 44, s. 163–184. Dostupné z: DBpia, <https://doi.org/10.15819/rah.2015..44.163>. [cit. 2024-06-20].

⁸⁶ Dnes se hora nazývá Pukhansan, tedy „hora na sever od řeky Han“. Záměrem přesunu jednoho z posvátných vrcholů na toto místo bylo, aby se nacházel blízko hlavního města Hanjang (dnešní Sŏul), hlavního města státu Čosŏn.

⁸⁷ MOK, Suhjŏn. *Oak (Pět posvátných vrcholů)*. Online. In: Čosŏn wangdžo sillok sadžŏn (Slovník kroniky dynastie Čosŏn). 2024. Dostupné z: http://waks.aks.ac.kr/rsh/dir/rview.aspx?rshID=AKS-2013-CKD-1240001&dataID=AKS-2013-CKD-1240001_DIC@00013344. [cit. 2024-06-21].

Během dynastie Čosön začaly svatyně horských duchů pronikat do buddhistických klášterů, nejprve byli zahrnuti do náboženských textů a během 18. století začali vznikat i první svatyně *Sansin* na území klášterů. Propojení buddhismu, taoismu a místních božstev bylo pro všechny strany výhodné. Buddhistické chrámy méně organizovaná náboženství zaštiťovaly a místní kultury přivedly do chrámů více příznivců, čímž se podařilo udržet si kulturní vliv. Uctívání hor se přetransformovalo z náboženství sloužícího účelům veřejným, jako je ochrana státu a prosperita vesnice, k náboženství sloužícímu potřebám jedinců a rodin. K horským duchům se do svatyní lidé chodili modlit za harmonii v rodině, štěstí, úspěch u úřednických zkoušek⁸⁸, či narození potomka.⁸⁹

1.3.5 Uctívání hor a horští duchové ve 20. a 21. století

Uctívání horských duchů ve 20. století čelilo hned dvěma hrozbám. První byla snaha o potlačení korejských kulturních symbolů, včetně rozšířeného kultu horských duchů, během japonské okupace⁹⁰. Druhou hrozbou pak představovala státem vedená snaha očistit buddhismus od folklorních prvků v 60. letech.⁹¹ Přestože nacionalistická hnutí v době anexe a po osvobození hledala korejskou identitu v domácím folkloru a navracela se k tradicím, kult horských duchů, oproti například šamanismu, zůstával v ústraní.⁹²

⁸⁸ Úřednické zkoušky, korejsky *kwago*, podmiňovaly přijetí do úřadu státní správy.

⁸⁹ ČHÖ, 2011, s. 15–22

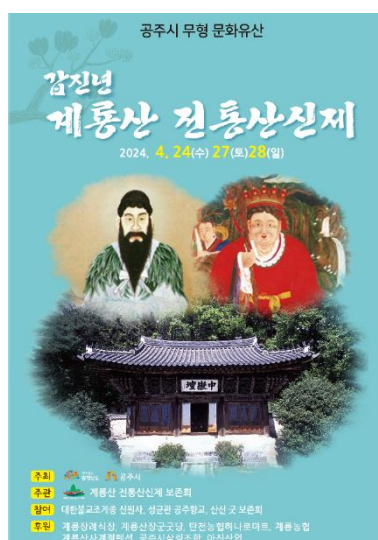
⁹⁰ Trvala mezi lety 1910 až 1945

⁹¹ JUN, 1998, s. 38–40

⁹² MASON, David A. *The 21st-Century Role of Korea's Sanshin Mountain-Spirits*. Online. Journal of Korean Sundo Culture. 2012, roč. 13, s. 597-633. ISSN 19755813. Dostupné z: <https://doi.org/10.35573/JKSC.13.17>. [cit. 2024-04-09].

S rostoucí urbanizací a odtržení mladších generací od tradic jejich rodných míst se víra v horské duchy vytrácí z každodenního života a její existence málokdy vystupuje z prostředí buddhistických chrámů, jak bylo zmíněno výše při popisu svatyní.⁹³

Nicméně existuje iniciativa udržet tradici obřadů horských duchů, ať už v opravdu tradiční, nebo moderní podobě. Na hoře Kjerjongsan se konají obřady horskému duchu v celé jejich šíři. Jde o pokračování tradice, jejíž původ sahá až do období Tří království. Tato tradice byla přerušena během koloniálního období a obnovena až v roce 1998. Jedná se o veřejně přístupný třídní festival, který zahrnuje nejen šamanistické, buddhistické i konfuciánské obřady k uctění ducha hory, ale také doprovodný program.^{94 95}

Obrázek 2 Plakát zvoucí na obřad duchu hory Kjerjong

Zdroj: Hŭngmidžindžin Kongdžu munhwa kwangwang (Velmi zajímavá turistická místa města Kongdžu)

⁹³ KIM, Čongdä. *Tosiesö säroi mandrödžin maŭlsinangüi kinŭngkwa soksöng: Hüksök tongüi Södalsan sansindžerül sarjero (Funkce a atributy vesnických rituálů nově vzniklých ve městě: Zaměřeno na rituál hory Södal ve čtvrti Hüksök)*. Online. Hanguk minsokhak (Studia korejského folkloru). 2009, roč. 49, č. Hanguk minsokhak hö (Asociace studií korejského folkloru). 183–212. ISSN 1229-6953. Dostupné z: Hanguk haksuldži injong säk (Korea Citation Index), https://uci.kci.go.kr/resolution/result.do?res_cd=G704-000983.2009.49..013&res_svc_cd=. [cit. 2024-04-30].

⁹⁴ 2024 Kjerjongsan čöntchong sansindže (Obřad horskému duchu na hoře Kjerjongsan v roce 2024). Online. Hŭngmidžindžin Kongdžu munhwa kwangwang (Velmi zajímavá turistická místa města Kongdžu). 2024. Dostupné z: https://www.gongju.go.kr/prog/turismCn/tour/sub03_01_02/view.do?cntno=61. [cit. 2024-06-27].

⁹⁵ Záznam z obřadu letošního roku lze zhlédnout na YouTube v tomto videu: [계룡산 전통산신제] 국태민안의 2024(갑진년) 계룡산 전통산신제 산신굿 보존회를 통해서 신과 함께 하는 다양한 굿행사 [@천궁불사 TV]. Online. 2024-06-27. Dostupné z: Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=t4B9vsoRLZY>. [cit. 2024-06-27].

Naproti tomu Kim⁹⁶ ve své studii o novodobých vesnických rituálech uvádí zajímavý příklad méně tradičního obřadu na hoře Söndalsan. Dle studie z roku 2009 skupina nadšenců pořádá uvolněnější formu rituálu pro ducha hory, a to nikoliv za účelem náboženským, ale k udržení přátelských vztahů v komunitě. Zajímavostí je, že se nejedná o obyvatele dané čtvrti, ale o seskupení, které se na hoře Söndalsan schází ke společnému cvičení.⁹⁷ Horské duchy také využívají některé aktivistické skupiny. Jako symbol vzdoru byl v roce 2017 použit horský duch hory Čusan, v jehož jménu obyvatelé vesnice Honggie konali obřad během protestů proti výstavbě větrné elektrárny.⁹⁸

Obrázek 3 – Plakát s horským duchem v reportáži TV Čosön o protestech proti výstavbě větrné elektrárny na hoře Čusan
Zdroj: Naver news, 2017.07.03. [cit. 2024-06-21]

⁹⁶ KIM, Čongdä. *Tosiesö säroi mandrödžin maülsinangüi kinüŋkwa soksöŋg: Hüksök tongüi Södalsan sansindžerül sarjero (Funkce a atributy vesnických rituálů nově vzniklých ve městě: Zaměřeno na rituál hory Södal ve čtvrti Hüksök)*. Online. Hanguk minsokhak (Studia korejského folkloru). 2009, roč. 49, č. Hanguk minsokhak hö (Asociace studií korejského folkloru). 183–212. ISSN 1229-6953. Dostupné z: Hanguk haksuldži injong säk (Korea Citation Index), https://uci.kci.go.kr/resolution/result.do?res_cd=G704-000983.2009.49..013&res_svc_cd=. [cit. 2024-04-30].

⁹⁷ KIM, 2009, s. 207–209

⁹⁸ I, Čingjo. *Maül sahöüi ügiwa üirjedžok täüŋg: Pehungnjök paldžon pandä sasindžee tähan minsok čidžok jöŋgu (Krise ve venkovské společnosti a rituální odezva: Etnografická studie využití rituálu horského ducha proti generování větrné energie)*. Online. Minsok jöŋgu. Andong tähakkjo Minsok jöŋguso (Institut folklorního výzkumu Univerzity Andong) 2017, č. 35, s. 209–244. ISSN 2093-8438. Dostupné z: DBpia, <https://www.dbpia.co.kr/journal/articleDetail?nodeId=NODE07471005>. [cit. 2024-04-28]. 237–240

1.3.5.1 Význam hor a horských duchů v Korejské lidově demokratické republice

Předpokládá se, že v Korejské lidově demokratické republice nemá náboženský život místo kromě kultu osobností vůdců. Protože se navíc jedná o velmi uzavřený stát, je také obtížné získat zcela důvěryhodné informace z této oblasti, nicméně určité zdroje se zmiňují i o tomto tématu.

Mason zmiňuje rozhovor s mnichem, který Severní Koreu opakovaně navštívil jako zástupce *Buddhistického hnutí za jednotnou Koreu*⁹⁹ a podle kterého byla v době jeho návštěv víra v horské duchy stále aktuální i za demilitarizovanou linií, ale přestože některé svatyně horských duchů bylo možné stále nalézt, nešlo potvrdit praktikování rituálů.¹⁰⁰ Vzhledem k tomu, že Mason datuje rozhovor do roku 1998 a není řečeno, v kterých letech daný mnich zemi navštívil, však nelze brát tuto informaci za aktuální. Kult Tanguna, který je s vírou v horského boha spojen, lze na druhou stranu považovat za stále aktuální, neboť slouží nacionalistické ideologii, která od Tanguna odvozuje božský původ korejského národa. O významu tohoto kultu ostatně svědčí i údajné nalezení Tangunovi hrobky v roce 1993, její zrekonstruování i provedení rituálu uvnitř ní.¹⁰¹

Přestože byla výše zmíněná severokorejská hraniční hora Páktu posvátná i v minulosti, největší uznání získala až na počátku minulého století, a to především díky snaze posílit národní cítění během japonské okupace. Toto posílila též teorie, že Páktu je skutečným místem zrození Tanguna. Přestože je hora posvátná pro oba státy, tedy Korejskou republiku i Korejskou lidově demokratickou republiku, především v tom severním představuje symbol odboje proti Japoncům a místo narození druhého vůdce Kim Čongila¹⁰². Všechny tyto aspekty posloužily jako mytologický podklad pro ideologii a legitimizaci nároku Korejců na toto území.¹⁰³

Victoria Ten a Robert Winstanley-Chesters ve své knize *New Goddesses on Mt. Paektu: Transformation, Myth and Gender in Korean Landscape*¹⁰⁴ nabízejí nový pohled na propojení tradice uctívání hor a severokorejské ideologie a představují transformaci Kim Čongsuk¹⁰⁵,

⁹⁹ One Korea Buddhist Movement

¹⁰⁰ MASON, 2012, s. 610

¹⁰¹ MASON, 2012, s. 608–610

¹⁰² 1941–2011, ve skutečnosti se však narodil v Rusku.

¹⁰³ TEN a WINSTANLEY-CHESTERS, 2020 s. 21–32

¹⁰⁴ TEN, Victoria a WINSTANLEY-CHESTERS, Robert. *New Goddesses on Mt. Paektu: Transformation, Myth and Gender in Korean Landscape*. Online. Academia.edu, 2020. [cit. 2024-03-09].

¹⁰⁵ 1917–1949

odbojářky, manželky Kim Ilsönga¹⁰⁶ a matky Kim Čongila, nejen v symbol revoluce, ale i téměř nadlidskou postavu spojenou s horou Päktu. V její biografii je popisována jako žena mnoha kvalit, jež byla součástí odboje od svých čtrnácti let. Byla moudrá, neohroženě šla proti nepřátelům se samopalem v ruce a překonala bolest mučení z rukou nepřátel, ale zároveň projevovala i mateřské vlastnosti, když léčivými bylinami ošetřovala spolubojovníky, a zejména se starala o děti zasažené válkou.¹⁰⁷

Právě skrze lásku ke svému lidu, její obětavost, odříkání si a překonávání bolesti se z ní stala téměř nadlidská postava¹⁰⁸ opěvovaná v národních písních. Přestože nemůže být severokorejským režimem takto pojmenována, ideologie ji přetvořila v novodobý mýtus. Jsou jí připisovány magické schopnosti, při boji prý byla schopna měnit podobu a oslepit nepřátele svou mocí. Nedílně je s ní spojena hora Päktu, na níž stojí replika odbojářského tábora, jehož prý byla Kim Čöngsuk středobodem, dedikována její památce. Mateřská povaha, status ochránce národa, nadlidské schopnosti a spojení s konkrétní horou kopírují charakteristiky ženského horského ducha, i když tak pochopitelně není explicitně nazývána.¹⁰⁹

1.3.5.2 Horští duchové jako ekologický symbol

Intenzivní industrializace v druhé polovině minulého století přinesla Jižní Koreji nejen hospodářský růst, ale také zapříčinila rapidní zhoršení životního prostředí. Ke změnám přístupu docházelo zpočátku velmi pomalu.¹¹⁰

Mason¹¹¹ ve své práci navazuje na myšlenku Profesor Čöng Hwajöla, takzvanou *ecopiety*. Jedná se v podstatě o zbožnou úctu a oddanost životnímu prostředí. Tato filozofie v sobě kombinuje prvky konfucianismu, taoismu a dalších myšlenkových směrů. Mason na základě této myšlenky zastává názor, že místo hledání nových způsobů, jak posunout národ směrem k ekologickému smýšlení, by mohlo být účinnější připomenout si pocit sounáležitosti s přírodou vinoucí se skrze korejské dějiny až k jejich mýtickým počátkům. Pokud můžeme

¹⁰⁶ 1912–1994

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 70–88

¹⁰⁸ Toto je častý motiv v mnoha náboženstvích, například u křesťanských svatých, ale i u buddhistických mnichů.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 89–107

¹¹⁰ MASON, 2012, s. 604–608

¹¹¹ MASON, David A. The 21st-Century Role of Korea's Sanshin Mountain-Spirits. Online. Journal of Korean Sundo Culture. 2012, roč. 13, s. 597–633. ISSN 19755813. Dostupné z: <https://doi.org/10.35573/JKSC.13.17>. [cit. 2024-04-09].

soudit podle oblíbených aktivit trávených v přírodě, jako jsou rybaření a horská turistika, láska Korejců k jejich přírodě je zjevná.¹¹²

Horští duchové jakožto zástupci a ochránci hor i všeho živého na nich se proto dle Masona¹¹³ jeví jako ideální patroni aktivit zaměřených na ochranu přírody. Praktikování obřadů horského ducha, i samotná víra však podle něj nemusí mít náboženskou povahu, ale může se přesunout do roviny čistě symbolické. Zaujmout proto může i lidi, pro něž horští duchové představují přežitek nebo nejsou ani jinak věřícími.¹¹⁴

Využití symboliky horského ducha ve prospěch ekologických zájmů si již v menší míře ve společnosti našlo své místo. Ulsanská rada Asociace pro ochranu korejských lesů každoročně pořádá dobrovolnickou akci, na níž vykonají obřad na uctění horského ducha spojený s následným úklidem lesa.¹¹⁵

Obrázek 4 – Rituál horskému duchu pořádaný ulsanskou radou Asociace pro ochranu korejských lesů
Zdroj: Hanguk sallim boho hjöpchö Ulsan hjöbühö [cit. 2024-04-09].

1.3.5.3 Horští duchové v populární kultuře

Svůj prostor si horští duchové našli v oblíbených webových komiksech. Jako ochránci přírody vystupují čtyři horští duchové v dobrodružném komiksu příhodně pojmenovaném *Sansin*.¹¹⁶ Inspiraci v horském duchovi našel i komiks *Sangun*, kde je hlavní postavou tygr, jež

¹¹² MASON, 2012, s. 600–602

¹¹³ MASON, David A. *The 21st-Century Role of Korea's Sanshin Mountain-Spirits*. Online. Journal of Korean Sundo Culture. 2012, roč. 13, s. 597-633. ISSN 19755813. Dostupné z: <https://doi.org/10.35573/JKSC.13.17>. [cit. 2024-04-09].

¹¹⁴ Tamtéž, s. 604–608

¹¹⁵ 2024njön Ulsan hjöbühö Murjongsan sansindže mit pongsa hwaldong (Rituál horskému duchu hory Murjong a dobrovolnictví ulsanské rady za rok 2024). Online. In: Hanguk sallim boho hjöpchö Ulsan hjöbühö (Ulsanská rada Asociace pro ochranu korejských lesů). 2024. Dostupné z: <https://cafe.daum.net/forestulsan.or.kr/240K/274>. [cit. 2024-04-09].

¹¹⁶ *Sansin (Horský bůh)*. Online. In: Namu Wiki. 2024. Dostupné z: [https://namu.wiki/w/%EC%82%B0%EC%8B%A0\(%EC%9B%B9%ED%88%B0\)#fn-%EC%8A%A4%ED%8F%AC%EC%9D%BC%EB%9F%AC](https://namu.wiki/w/%EC%82%B0%EC%8B%A0(%EC%9B%B9%ED%88%B0)#fn-%EC%8A%A4%ED%8F%AC%EC%9D%BC%EB%9F%AC). [cit. 2024-04-02].

chrání lid před zlými silami.¹¹⁷ V neposlední řadě v komiksu *I dnes láskyplně* (*Onũldo sarangsũrobgã*, 오늘도 사랑스럽개¹¹⁸), podle kterého byl loni natočen seriál, uvalí horský duch na předka hlavní hrdinky kletbu jako trest za zavinění smrti jeho milované osoby.¹¹⁹

Nejvýznamnějšího vyobrazení, v ohledu popularity seriálu a úlohy horského ducha v příběhu, v posledních letech se ale horší duchové dočkali v seriálu z roku 2020 *Legenda devítiocasé lišky* (*Kumihodjõn*, 구미호뎐), ve kterém došlo k promíchání vícero mytických postav. Hlavním hrdinou je tedy devítiocasá liška, jež zároveň stráží horu Pãktu jakožto horský duch. Tato jeho stránka se dostane do popředí především pak ve volném pokračování uvedené v roce 2023 *Legenda devítiocasé lišky: 1938*, ve kterém hlavní postavu doplní další tři horší duchové, kteří dohromady tvoří strážce Koreje rozmístěné do čtyř světových stran.¹²⁰

Jak lze pozorovat na výše zmíněných příkladech, v populární kultuře se horší duchové tradičním představám z obrazů ve svatyních podobají jen málo. Často bývají vyobrazeni jako mladí lidé s nadpřirozenými schopnostmi, jejichž poslání spočívá ve strážení dané oblasti, ale jejich úloha v příběhu je mnohem akčnější než ve starších textech. V podobě více tradiční je můžeme najít v pohádkových knihách pro děti, ale i v nich se projevuje snaha přiblížit se dnešním čtenářům, jako příklad lze pak uvést knižní sérii *Škola horských duchů* (*Sansilljõng hakkjo*, 산신령 학교)¹²¹.

¹¹⁷ *Sangun* (*Pán hory*). Online. In: Namu Wiki. 2024. Dostupné z:

<https://namu.wiki/w/%EC%82%B0%EA%B5%B0>. [citováno 2024-04-02].

¹¹⁸ Slabika *gã* v korejském názvu je slovní hříčkou odkazující na kletbu, jež hlavní hrdinku přeměňuje v psa, pokud ji někdo políbí. Anglický název zní *A Good Day to be a Dog*, tedy Dobrý den na to být psem.

¹¹⁹ *Onũldo sarangsũrobgã* (*Dobrý den na to být psem*). Online. In: Namu Wiki. 2024. Dostupné z:

<https://namu.wiki/w/%EC%98%A4%EB%8A%98%EB%8F%84%20%EC%82%AC%EB%9E%91%EC%8A%A4%EB%9F%BD%EA%B0%9C>. [citováno 2024-04-02].

¹²⁰ *Kumihodjõn* (*Legenda devítiocasé lišky*). Online. In: Namu Wiki. 2024. Dostupné z:

<https://namu.wiki/w/%EA%B5%AC%EB%AF%B8%ED%98%B8%EB%8E%901938?from=%EA%B5%AC%EB%AF%B8%ED%98%B8%EB%8E%90%201938>. [citováno 2024-04-02].

¹²¹ RJU a AN, Čäsõn. *Sansilljõng hakkjo 1* (*Škola horských duchů 1*). Sãmtchõ õrini mungo, 2014.

2 Duchové českých hor

Přestože se zvláště díky beletrii a turistickým atrakcím dostali duchové českých hor do povědomí široké veřejnosti, zmiňují se o nich především turistické weby a odborných zdrojů lze dohledat poskrovnu. Jak uvádí také Jan Pohunek¹²² odborníci na folklor se o tyto bytosti zajímají pouze sporadicky a blíže se jim věnují spíše laičtí nadšenci a záhadologové. Termín horský duch, byť v českém prostředí používaný, proto není zvlášť definovaný. Bytosti, které pod něj spadají, bývají často zařazeny mezi strašidla a démony vyskytující se v horách a mnoho horských duchů lze považovat spíše za důlní duchy nežli horské.¹²³ Na základě duchů Krakonoše a Fabiána shrnul Jan Luffer charakteristickou podobu horských duchů v *Katalogu českých démonologických pověstí*¹²⁴, kde za společné motivy určil, že horští duchové dokáží měnit svůj zevnějšek a jejich přítomnost se projevuje vichřicí. Jejich pravé jméno nesmí být vysloveno, jinak na sebe mluvčí přivolá duchův hněv. Také pečují o kouzelnou zahradu, v níž rostou zázračné byliny. Dále stanovuje, že horský duch se k lidem může chovat přívětivě a pomáhat jim, například najít léčivé byliny. Dobré lidi odměňuje a zlo trestá. Často má ale i škodolibou povahu a lidem škodí, láká poutníky z cesty nebo jim skáče na záda.¹²⁵

Nejpopulárnějším a nejvíce zkoumaným horským duchem v našich končinách je Krakonoš, ke kterému jsou ostatní duchové často přirovnáváni, nebo byli k jeho podobě přetvořeni. Pohunek ve své knize *Krakonošova družina*¹²⁶ tedy o duších hor mluví také jako o postavách „krakonošovského typu“. Dále pak vymezil kritéria, která by „krakonošovská postava“ měla splňovat. Zaprvé, krakonošovská postava má své vlastní jméno, a přestože dokáže měnit svůj zjev nebo být neviditelná, bývá konstantně spojována s konkrétní podobou. Podobně proměnlivá je i její povaha, kdy vystupuje v různých rolích, ale převažuje spíše pozitivní vnímání. Postava je spojována s jedním daným regionem, jehož podoba je převážně divokou přírodou. Její aktivita v dané lokalitě není časově ohraničena.¹²⁷

Pohunek¹²⁸ dále připouští, že mnoho horských duchů tuto podobu splňuje jen částečně, proto je těžké přesně určit, zda spadají mezi horské duchy, nebo jen místní strašidla. Někteří duchové pravděpodobně i strašidly byli, ale protože se zvláště od poloviny 19. století zvedl

¹²² POHUNEK, Jan. *Krakonošova družina*. Praha: Národní muzeum, 2023. ISBN 978-80-7036-758-2.

¹²³ Tamtéž

¹²⁴ LUFFER, Jan. *Katalog českých démonologických pověstí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2383-4

¹²⁵ LUFFER, 2014, s. 170–173

¹²⁶ POHUNEK, 2023

¹²⁷ POHUNEK, 2023, s. 19–20

¹²⁸ POHUNEK, *Krakonošova družina*, 2023

zájem o lokální pověsti a s tím i místní přírodní duchy, začala vznikat beletrizovaná povídání o těchto entitách ve zlidštěné podobě a v roli místních strážců po vzoru Krakonoše. Zároveň často nejde datovat jejich přesný vznik nebo určit, zda jsou skutečně zavedenými folklorními entitami, či výtvozem podstatně mladším, který má sloužit buď národnímu, případně regionálnímu, patriotismu, nebo zvýšení atraktivity lokality mezi turisty. Vzhledem k tomu, že většina horských duchů je soustředěna v pohraničních pohořích, můžeme pozorovat, že se buď jedná o duchy částečně převzaté a počestěné, či Čechy uměle dotvořené, aby tak potvrdili svůj historický nárok na území.¹²⁹

2.1 Krakonoš

S Krkonoši je nedílně spojená vousatá postava tamního vládce hor, který poctivým lidem dopomáhá k pokladům hor a špatným lidem škodí. Ovšem tato představa má původ v literárním zpracování českých sběratelům lidových vyprávění během 18. a 19. století a oproti tradičnímu pojetí se nemůže více lišit. Mezi lidmi byl Krakonoš znám ve své podstatě jako démonické stvoření, postrach horníků, a lesních dělníků, kterým kazil práci.¹³⁰

Jméno Krakonoš se objevilo ve 20. letech 19. století, do té doby byl z německy psané literatury známý jako Rübzahl¹³¹, což se česky komolilo na Rýbrcou, Rýblcou, Rybencál, Librcou a jiné obdoby. Čelakovský pak toto pojmenování překládá doslovně jako Řepočet¹³². Vyslovení jeho jména však Krakonoše může rozhněvat a přivolat na provinilého člověka trest. Která forma jména je tabuizovaná, se liší podle zdroje¹³³. Uctivější oslovení bylo pak pan Jan.¹³⁴

Nejstarší zmínku najdeme ve Vídeňském rukopisu, který je součástí takzvaných Vlašských knih pocházejících z 15. století. Podle rukopisu se vlašští hledači pokladů¹³⁵ v okolí Černé hory se setkávali s démonem v podobě mnicha v dolech jako se strážcem podzemních pokladů.¹³⁶ Zatímco místní obyvatelé v Krakonošovi viděli děsivého ducha přírody, hledači zlata a drahých kamenů ho považovali za ducha důlního. První vizuální vyobrazení Krakonoše

¹²⁹ POHUNEK, 2023, s. 19–20, s. 136–155

¹³⁰ JECH, Jaromír. *Krakonoš: vyprávění o vládci krkonošských hor od nejstarších časů až po dnešek*. Fabula (Plot). Praha: Plot, 2008. ISBN 978-80-86523-91-0. s.17–30

¹³¹ Toto pojmenování je pravděpodobně odvozeno od příběhu, ve kterém Krakonoš počítal řepu. Viz. tamtéž, s. 17–30

¹³² Tamtéž, s. 14

¹³³ ADÁMKOVÁ, Adéla. *Motiv tabuizovaného jména v prozaickém folkloru. Český materiál v evropském kontextu*. Online. Český lid. 2021, roč. 108, č. 1, s. 67-81. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.21104/CL.2021.1.04>. [citováno 2024-04-05]. s. 73–74

¹³⁴ JECH, 2008, s. 14

¹³⁵ S největší pravděpodobností se jednalo o Benátčany. Viz. Jech, 2008, s. 18

¹³⁶ KOUDELKOVÁ, Eva. *Krakonoš v literatuře: kapitoly k literárnímu ztvárnění látky o Krakonošovi*. Liberec: Bor, 2006. ISBN 80-86807-23-1. s. 9–11

– v tomto případě zvaného Rubenczal – z roku 1561 bylo lidské podobě vzdálené. Krakonoše na mapě Slezska zobrazil Martin Helwig jako postavu podobnou gryfovi s kozlíma nohama, jeleními parohy a s dlouhou holí.¹³⁷

Není jasné, zda byl původně českou, nebo německou folklorní entitou, a stejně neurčitý je i jeho vznik. První teorie uvádí, že by se mohlo jednat o pohanské božstvo z germánské, nebo slovanské mytologie, případně, že se Krakonoš vyvinul z jiné folklorní postavy spojené s divočinou. Jiná teorie zase spekuluje, se že jedná o personifikaci přírodních úkazů a optických jevů.¹³⁸ Poslední teorie uvádí, že původním Krakonošem by mohl být reálný člověk, který žil v horách. Například zmínění hledači pokladů mohli při svých toulkách v místní obyvatelích vzbuzovat nedůvěru.¹³⁹ Někteří autoři ho považují za ducha zemřelého, případně za zakletou osobu.¹⁴⁰ Tyto teorie lze aplikovat i na ostatní duchy „krakonošovského typu“.

Původní démonická postava se časem změnila nejprve na ducha přírody, kterého když si člověk získal, byl odměněn poklady podzemí i záračnými bylinami z jeho kouzelné zahrady. Bohuslav Balbín ho popisuje jako spravedlivého ducha bez násilných tendencí starších vyobrazení. Pozdější autoři mu dále připisují více lidských vlastností. Krakonoš se tak stává komplikovanou, ale víceméně kladnou postavou. Jeho nerudná povaha se projevuje extrémním počasím, ale zároveň spravedlivě odměňuje dobro a trestá zlo a dělá neškodné žerty.¹⁴¹ V 19. století se mění na ochránce hor a dostává dnes charakteristickou podobu statného muže s plnovousem, v mysliveckém úboru a velkým kloboukem s pery.¹⁴²

2.1.1 Duchové krakonošovského typu

Bytostí, které spadají do „krakonošovského typu“, lze najít mnoho. Ne vždy však splňují všechna kritéria a neopírají se o záznamy ústních tradic a některé jsou dokonce vytvořeny nově. Zde uvedu pouze pět příkladů horských duchů, každý z nich s jiným způsobem vzniku, tak jak je v publikaci *Krakonošova družina*¹⁴³ uvádí Jan Pohunek.

Fabián je po Krakonošovi druhým nejvíce probádaným horským duchem, též známým jako Kejhal a Hejkal. Zdvořilejší oslovení jsou pak Pan Jan a Babí Jan. Je strážným duchem Brd se sídlem na vrchu Babě, kde pobývá ve zlatém hradě s kouzelnou zahradou, ze kterého na sedm let vychází a chodí po kraji jako šedovlasý muž s jemnými rysy a s kloboukem na hlavě,

¹³⁷ JECH, 2008, s. 17

¹³⁸ POHUNEK, 2023, 17–19

¹³⁹ KOUDELKOVÁ, 2006, 9–11

¹⁴⁰ POHUNEK, 2023, 17–19

¹⁴¹ KOUDELKOVÁ, 2006, s. 9–22

¹⁴² POHUNEK, 2023, 13–14

¹⁴³ POHUNEK, 2023

někdy mívá vlasy zlaté. Lidi rád škádlí a rozhněvá ho, když chodí po jeho lesích, ale dokáže být i vlídný. Charakteristické je jeho hulákání, které naznačuje, že se možná původně jednalo o postavu hejkala, z níž se časem stal místní patron.¹⁴⁴

Strážce Jeseníků a vládce permoníků Praděd bývá popisován jako starý vousatý muž a je jedním z horských duchů, kteří byli s největší pravděpodobností upraveni podle Krakonoše. Jeho jméno je odvozeno od nejvyšší hory Hrubého Jeseníku a lze tedy usuzovat, že se jedná o lidské zosobnění tohoto vrcholu. Možné je však i to, že byl vytvořen za cílem dát Jeseníkům vlastního patrona a přilákat do hor turisty.¹⁴⁵

Orlické hory střeží dva horští duchové. Prvním je Kačenka, které většina příběhů přisuzuje lidský původ, někdy se jednalo o princeznu, jindy o dceru uhlíře. Jako vládkyně hor mívá připisované až božské atributy, vládne nad počasím a oproti jiným duchům je více přívětivá. O Kačenku se údajně ucházel Krakonoš, ta ale dala přednost druhému orlickému duchovi, Rampušákovi. Ten byl ovšem vytvořen uměle pro časopis *Turista* v roce 1962. Časem se však tato postava uchytila a dnes představuje populárního maskota Orlických hor někdy vyobrazovaného jako lyžaře.¹⁴⁶

Radegast oproti ostatním horským duchům vznikl v 18. století, když se popularizovala teorie místního faráře, která ho určovala jako místní slovanské božstvo a propojila ho s horou Radhošť. Na tuto teorii navázali další autoři a dotvářeli jeho podobu podle Krakonoše. Radegastův zevnějšek, jak ho známe dnes, byl pak odvozen od ikonické sochy na hoře Radhošť.¹⁴⁷

2.2 Horští duchové ve 20. a 21. století

V ústní tradici se mezi obyvateli horských oblastí i dnes drží připisování náhlé změny počasí horským duchům. Ti jsou nadále populárním tématem, ať už jako převyprávění klasické slovesnosti, nebo jako autorská vyprávění. Za zmínku stojí jedno z nejvíce rozšířených vyobrazení Krakonoše, a to sice hraný večerníček *Krkonošská pohádka* na motivy knihy Boženy Šimkové, který byl poprvé uveden roku 1974.¹⁴⁸ S novým vyprávěním o původu Krakonoše ve filmu *Krakonošovo tajemství* pak přišel v roce 2022 režisér Peter Bebjak.¹⁴⁹

¹⁴⁴ POHUNEK, 2023, s. 24–37

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 43–46

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 47–52

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 98–100

¹⁴⁸ *Krkonošská pohádka*. Online. Česko-Slovenská filmová databáze. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/116204-krkonosske-pohadky/prehled/>. [cit. 2024-06-19].

¹⁴⁹ *Krakonošovo tajemství*. Online. Česko-Slovenská filmová databáze. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/1214998-krakonossovo-tajemstvi/prehled/>. [cit. 2024-06-19].

Mimo literaturu a film, reprezentují horští duchové české hory a chráněné krajinné oblasti, ale také fungují jako turistické lákadlo. V Orlických horách lze například absolvovat Kačenčinu pohádkovou stezku, která cílí na rodiny s dětmi.¹⁵⁰ Obec Deštné v Orlických horách zase pořádá lyžařskou akci pojmenovanou po duchovi Rampušákovi.¹⁵¹ S jejich sochami a vyobrazeními se setkáváme v turisticky frekventovaných oblastech a v obchodech se suvenýry. Jejich jména využívají turistické atrakce, ubytování či výrobci lokálních potravin.¹⁵²

2.3 Porovnání s duchy korejskými

Oproti korejským horským duchům jsou duchové hor českých záležitostí čistě folklorní. Figurují jako postava v lokálních pověstech, pověrách a pohádkách. Spíše než božstva či duchy chránící svou oblast, jsou považováni za strašidla a nevypočitatelná přírodní zjevení, která mohou být zlá i dobrá. Lidé o nich mluví v bázni, případně doufají, že je za dobré chování odmění poklady z nitra hor. Navíc nelze u žádného z duchů mluvit o náboženském významu, natož o rituálech k jejich uctění. Forma jejich území je však podobná, bývají strážcem buď jedné hory, nebo celého pohoří. S tím že čeští duchové někdy působí i v lokalitách v těsné blízkosti hor. Přestože například Krakonoš svůj revír podle různých zdrojů měnil, v žádném případě se nejednalo o univerzálního horského ducha jako je *Sansin*.

Co mají společného s duchy korejskými, je jejich moc nad počasím, způsob využití se však liší. Čeští duchové mnohdy přináší počasí špatné, pokud se rozhněvají, oproti tomu paní Undže využívá své moci ve prospěch lidí, když je žádána za déšť v době sucha. Další podobností je spojení s léčivými bylinami. Stejně jako korejští horští duchové bývají spojováni s horským ženšenem, i čeští duchové znají místa růstu zázračných bylin, především pak s nimi bývá spojována kouzelná zahrada, kde pěstují ty nejvíce vzácné druhy. Čeští horští duchové však oproti korejským nemají zvířecího prostředníka. Za jedinou výjimkou lze považovat Sojku hlídačku spojovanou s Krakonošem, ovšem tento motiv byl přidán uměle až v knize *Krkonošská pohádka* od Boženy Šimkové.

Podobná je i jejich benevolentnost a ochota pomáhat dobrým lidem a zlé lidi trestat, avšak korejským duchům chybí typická škodolibost a záliba konat neplechty, s jakou se projevují čeští duchové hor. Korejští horští duchové vystupují v mnohem pozitivnějším světle, než je tomu u českých duchů, kteří mnohdy vzbuzují hrůzu, jako například původní podoba Krakonoše.

¹⁵⁰ *Kačenčina pohádková stezka*. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.kacencinastezka.cz/#/mapa>. [cit. 2024-06-19].

¹⁵¹ *Rampušák*. Online. Dostupné z: <http://rampusakdestne.cz/#/home>. [cit. 2024-06-21].

¹⁵² Tamtéž, s. 136–155

Dalo by se říct, že korejští duchové představují pozitivní stránku hor: domov, zdroj obživy a sílu přírody. Duchové českých hor se naproti tomu přiklánějí k jejich negativním vlastnostem: divokost, nebezpečí a nepředvídatelnost počasí.

3 Postava horských duchů v lidových příbězích

3.1 Metodologie

Zkoumané příběhy jsem čerpala především z kroniky *Samguk jusa: Nepominutelné události Tří království*¹⁵³ a ze sbírky *Myths and Legends from Korea*¹⁵⁴ od profesora Jamese H. Graysona. Mimo tyto dvě publikace jsem zkoumaný vzorek dále doplnila o příběh ze sbírky *Vodopád devíti draků*¹⁵⁵ a o příběh dostupný v *Encyklopedii korejského folkloru*¹⁵⁶ vydané Národním muzeem korejského folkloru. Při výběru příběhů jsem se držela příkladů uvedených Graysonem, který ve své knize mezi horské duchy zařadil i postavy označené jako světec. Přestože v některých z uvedených příběhů není zkoumaná postava explicitně pojmenována jako horský duch, podle jejich charakteristiky lze usuzovat na určitou formu horského božstva, a proto byly i v takovém případě do mé analýzy zařazeny.

Nejprve jsem jednotlivé horské duchy vystupující v příbězích rozdělila podle charakteru jejich postavy a jejich úlohy v příběhu. Typy postav zvané odesílatel a pomocník jsou převzaty z díla *Morfologie pohádky a jiné studie* od ruského folkloristy Vladimira Jakovleviče Proppa. Protože však Proppovy dále vytyčené archetypy dostatečně nevyhovují různorodým povahám horských duchů, doplnila jsem je o další tři archetypy, a sice rádce, věštec a strážce. Hranice jednotlivých kategorií nejsou přesně dané, mohou se proto překrývat. Hned na úvod stojí za to říct, že horský duch se v žádném ze zkoumaných příběhů nevyskytuje v roli hlavního hrdiny, hrdinům spíše pomáhá, či škodí. Přesto však mnohdy do děje významně zasahuje a ovlivňuje hrdinův postup.

Z knihy *Myths and Legends from Korea* jsem též převzala klasifikování příběhů a příběhy z jiných zdrojů do nich zasadila. Příběhy jsou rozděleny do typů a podkategorií podle obsahu příběhu. Celkem jsem sesbírala osmnáct příběhů a rozdělila je na pět hlavních kategorií, ke kterým je uveden vždy jeden příkladový příběh s příslušnou analýzou úlohy horského ducha v příběhu. Nakonec jsem shrnula obecnou charakteristiku horských duchů v lidových příbězích.

¹⁵³ IRJÖN. *Samguk jusa: nepominutelné události Tří království*. Mythologie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-176-7.

¹⁵⁴ GRAYSON, James Huntley. *Myths and Legends from Korea: An Annotated Compendium of Ancient and Modern Materials*. Routledge, 2012. ISBN 978-0-415-51524-5.

¹⁵⁵ PUCEK, Vladimír a GENZOR, Jozef. *Vodopád devíti draků: Korejské mýty a pověsti*. Praha: Albatros, 1983. ISBN 13-732-83.

¹⁵⁶ Encyclopedia of Korean Folklore and Traditional Culture Vol. III: Encyclopedia of Korean Folk Literature. Online. National Folk Museum of Korea, 2014. ISBN 978-89-289-0084-8 91030. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/eng>. [cit. 2024-04-16]

Pro lepší přehlednost je k textu přiložena tabulka s osmnácti příběhy, jejich klasifikací, a s horskými duchy, kteří v nich vystupují, a jejich role v příběhu. V některých příbězích se vyskytuje více než jeden horský duch. Jde-li to z textu zjistit, je k horským duchům dále přidáno jejich konkrétní pojmenování, pohlaví a hora, na níž sídlí, případně místo, na kterém se zjevili. Vedle názvů příběhů je v závorce uvedena zkratka příslušného zdroje: *Samguk jusa (SJ)*, *Myths and Legends from Korea (MLK)*, *Vodopád devíti draků (VDD)*, *Encyklopedii korejského folkloru (EKF)*.

#	Název příběhu	Typ příběhu	Jméno ducha	Pohlaví	Charakter postavy	Hora/místo zjevení
1	<i>Příběh o Hogjŏngovi</i>	zakladatelské: původ rodu	×	žena	odesílatel	Kurjongsan
2	<i>Simdži pokračuje v díle mistra (Činpchjoa) (SJ)</i>	etiologické: původ kláštera	×	muž	pomocník	Čungak
3	<i>Kogurjŏský klášter Jŏngtchapsa (SJ)</i>	etiologické: původ kláštera	×	muž	odesílatel	Täbosan
4	<i>Původ svatyně strážných duchů na ostově Ullungdo (MLK)</i>	etiologické: původ kultu	×	muž	odesílatel	Ullungdo
5	<i>Jŏnhŏ odmitající slávu a Maňdžušrího horský hřeben (SJ)</i>	etiologické: původ místních názvů	bódhisattva Maňdžušrí	muž	rádce	horský hřeben Maňdžušrího (Munsujŏm)
			paní Sarasvatí	žena	rádce	horský hřeben Ani (Anijŏm)
6	<i>Čchŏjong a klášter Manghäsa (SJ)</i>	poučné: buddhistické	Sangsın	muž	věštec	duch Namsanu, Pchosŏkčŏng
			×	×	věštec	duch Pungaku, průsmyk Kŭmgangnjŏn
7	<i>Král Podžang uctívá taoismus a Podŏk stěhuje svou poustevnu (SJ)</i>	poučné: buddhistické	×	muž	věštec	průsmyk Marjŏng
8	<i>O svaté matce Sŏndo, která měla zálibu v obřadech a stavbě klášterních budov (SJ)</i>	poučné: buddhistické	svatá matka Sŏndo	žena	odesílatel	Sŏndosan
9	<i>Kim Jusin (SJ)</i>	hrdinské	Närim	žena	rádce	Kolhwačchŏn
			Hjŏllje	žena	rádce	
			Kolhwa	žena	rádce	
10	<i>Zlobrův pozemní svět (MLK)</i>	hrdinské	×	muž	rádce	×
11	<i>Čtyři obři (MLK)</i>	hrdinské	×	muž	rádce	×
12	<i>Nandži, který létal na mracích a strom bódhisattvy Samantabhadry (SJ)</i>	hrdinské: příběhy buddhistických mnichů	paní Sarasvatí	žena	odesílatel	Jŏngčchüsan
13	<i>Maitréjův květ mládí, hwarang Misi a mistr Čindža (SJ)</i>	dobrodružné a zábavné	×	muž	rádce	Čchŏnsan
14	<i>Hra šachů s horským duchem (MLK)</i>	dobrodružné a zábavné	×	muž	strážce	×
15	<i>Hledání horského ženšenu (MLK)</i>	dobrodružné a zábavné	×	žena	strážce	×
16	<i>Liška, Dračí král a Nebeský král (MLK)</i>	dobrodružné a zábavné	×	žena	odesílatel	×
17	<i>O hadovi z hory Tesonsan (VDD)</i>	morální: odměny a tresty	×	žena	strážce	Tesongsan
18	<i>Zlatá sekyra a stříbrná sekyra (EKF)</i>	morální: odměny a tresty	×	muž	strážce	×

3.2 Role horských duchů v lidových příbězích

3.2.1 Strážce

Postava strážce vlastní něco, po čem hrdina touží. Může se jednat o cenný předmět, nebo splnění přání. K získání vytoužené odměny musí hrdina podstoupit zkoušku, ať už fyzickou, či morální. Postavy, které chtějí odměny nabýt nečistými taktikami, jsou strážcem potrestány.

Tento typ postavy je spatřován v příběhu *O hadovi z hory Tesonsan*, ve kterém mladíka jeho přátelé oberou o nalezený horský ženšen a nechají ho uvězněného v roklině. Horský duch v podobě hada mladíka z rokliny osvobodí, ženšen mu navrátí a mladíkovy přátele zahubí.¹⁵⁷ Typickým příkladem je též příběh *Zlatá sekyra a stříbrná sekyra*, ve kterém do dřevorubec za svou poctivost získá sekyry z drahých kovů a chamtivce, který se ho pokusí napodobit, stihne trest.¹⁵⁸

3.2.2 Odesílatel

Odesílatel je jeden ze sedmi typů postav vymezených podle Vladimíra Proppa. Odesílatel v příběhu hraje roli prvotního impulzu, který udává cíl hrdinova konání.¹⁵⁹ Může se jednat o pobídku k činnosti, či zadání úkolu, ať už si je jich hrdina vědom, či nikoliv.

Forma pobídky může být buď přímá, nebo nepřímá. V případě přímé pobídky se duch hrdinovi zjeví. Za příklad uvedu příběh *Kogurjōský klášter Jōngtchapsa*, ve kterém se mnichovi během meditace zjevil horský duch a ukázal na místo, kde je zakopána pagoda¹⁶⁰, kterou mnich následně vykopal a založil na jejím místě svatyni¹⁶¹.

Nepřímá pobídka spočívá v komunikaci skrze prostředníka, většinou zvířecího. Hrdina zpočátku ani nemusí tušit, že s ním komunikuje horský duch, což můžeme pozorovat v příběhu *Nandži, který létal na mracích a strom bódhisattvy Samantabhadry*, v němž horský duch prostřednictvím mluvící vrány vyzve chlapce, aby šel studovat k mnichovi na horu Jōngčchüsan¹⁶².

¹⁵⁷ PUCEK, Vladimír a GENZOR, Jozef. *Vodopád devíti draků: Korejské mýty a pověsti*. Praha: Albatros, 1983. ISBN 13-732-83. s. 235–238

¹⁵⁸ Encyclopedia of Korean Folklore and Traditional Culture Vol. III: *Encyclopedia of Korean Folk Literature*. Online. National Folk Museum of Korea, 2014. ISBN 978-89-289-0084-8 91030. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/eng>. [cit. 2024-04-16]. s. 299

¹⁵⁹ PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Vyd. tohoto souboru 2. Jinočany, 2008. s. 70

¹⁶⁰ Věžová stavba, která bývá součástí buddhistických chrámů. Pagoda v tomto příběhu má osmiúhelníkový tvar a sedm stupňů. Viz. IRJŎN, s. 196–197

¹⁶¹ IRJŎN, s. 196–197

¹⁶² Tamtéž, s. 360–362

3.2.3 Věštec

Postava věštce se v příbězích zjeví hrdinovi a varuje ho před budoucími událostmi. Mezi zkoumanými příběhy jsou dva, kde se tento typ postavy vyskytuje. V obou z nich představuje zjevení se horského ducha předzvěst pádu státu. V příběhu *Král Podžang uctívá taoismus a Podök stěhuje svou poustevnu* přisuzuje Irjön pád Kogurja odvrácení krále od buddhistických hodnot ve prospěch taoismu. Tuto hrozbu nemohl ignorovat horský duch, který se v podobě světce zjevil v průsmyku Marjōng.¹⁶³ Tento příběh dále dokazuje propojení korejského buddhismu s tradicí horských duchů.

Druhý příběh zobrazuje snahu horských a zemských duchů varovat krále Hōnganga před zánikem sjednocené Silly. V tomto případě mělo varování podobu tance. Duch zvaný Sangsin, který střežil horu Namsan¹⁶⁴, se objevil na královském dvoře a spolu s králem započal tanec¹⁶⁵. Druhým horským duchem předvádějícím varovný tanec¹⁶⁶ byl duch hory Pungak, jež se králi zjevil v průsmyku Kūmgangnjōn. V obou případech však byla varování mylně vykládána jako dobrá znamení.¹⁶⁷

3.2.4 Rádce

Postava rádce se s hrdinou setká a poskytne mu radu či morální poučení. Setkání může být záměrné – duch se hrdinovi zjeví. Nebo je naopak náhodné – hrdina a duch se potkají náhodou na cestě. V případě zjevení se duch hrdinovi většinou vyjeví ve snech či během meditace.

Jedná se o nejčastější typ postavy, celkem se v analyzovaných příbězích objevil osmkrát. Zároveň má ale nejmenší podíl na ději, v příběhu se většinou z čista jasna zjeví ve chvíli, kdy ho hrdina potřebuje, a sdělí mu informaci, která hrdinu dovede do cíle. Takto je vyobrazen například v příbězích *Zlobrův pozemní svět* a *Čtyři obři*.

¹⁶³ Tamtéž, s. 182–186

¹⁶⁴ Hora v blízkosti bývalého hlavního města království Silla Kjōngdžu, je dnes součástí místních památek uvedených na seznamu UNESCO.

¹⁶⁵ Tanec byl nazván několika způsoby, Královský tanec horského božstva (Ŏmusansin), případně také Tanec bílých vousů (Sangjōmmu), podle podoby ducha hory. Viz IRJÖN, s. 120

¹⁶⁶ Tomuto tanci se říká Setkání s nefritovým mečem (Oktorjōng). Viz. tamtéž, s. 120

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 119–120

3.2.5 Pomocník

Pomocník je další z Proppových archetypů a podobá se povahou postavě rádce. Na rozdíl od postavy rádce však pomocník hrdinovi neposkytne pouze radu, ale k hrdinovi se na jeho cestě přidává a aktivně mu pomáhá dosáhnout cíle¹⁶⁸.

V této úloze se horský duch objevil v příbězích pouze jednou a sice v příběhu *Simdži pokračuje v díle mistra (Činpchjoa)*, kde horský duch provádí zařikávání, díky kterému najdou spolu s hrdinou místo vhodné pro založení svatyně¹⁶⁹.

3.3 Druhy příběhů, ve kterých se duchové hor vyskytují

3.3.1 Zakladatelské mýty

Zakladatelské mýty jsou folklorní příběhy, které vysvětlují elementární prvky naší reality, jako je vznik vesmíru, státu, původ důležitých rodů, nebo kulturního dědictví.¹⁷⁰ Pro oba státy na Korejském poloostrově je beze sporu nejdůležitějším zakladatelským mýtem mýtus o Tangunovi, jež je zakončen Tangunovou transformací do boha všech korejských hor¹⁷¹, čímž započal i kult jeho uctívání. Nicméně se o jeho dalších aktivitách coby horského ducha dále nedozvídáme, tudíž není pro další rozbor vhodný.

3.3.1.1 Příběh o Hogjōngovi

Muž zvaný Hogjōng se během lovu se svými společníky na noc schoval v jeskyni, když tu se objevil tygr. Lovci se rozhodli vrhem svých klobouků určit, kdo se tygrovi postaví. Tygr chytil Hogjōngovu čapku, načež se Hogjōng vydal s tygrem zápasit ven. Náhle však tygr zmizel a strop jeskyně se zřítíl a zbylé druhy pohřbil¹⁷². Když se pak konal zádušní obřad a během něj byla duchu hory nabídnuta oběť, zjevil se duch hory, který se označil za vdovu po zesnulých lovcích a vyjádřil přání pojmout Hogjōnga za muže a spoluvládce hory a spolu s ním zmizel.

¹⁶⁸ PROPP, s. 70

¹⁶⁹ IRJŎN s. 307–308

¹⁷⁰ GRAYSON, James Huntley. *Myths and Legends from Korea: An Annotated Compendium of Ancient and Modern Materials*. Routledge, 2012. ISBN 978-0-415-51524-5. s. 24

¹⁷¹ Okolnosti této přeměny se liší zdroj od zdroje. Zatímco Irjōn uvádí, že Tangun byl nahrazen jinou dynastií, a proto zaujal tuto úlohu, podle básně Čewang ungi se rozhodl po naplnění svého účelu ustoupit do pozadí a stát se bohem hor. Viz. tamtéž s. 40–43

¹⁷² Hoře, kde se tak stalo, se následně začalo říkat hora Devíti draků (Kurjongsan) podle počtu zemřelých lovců. Viz tamtéž s. 101

Hogjōng však i nadále scházel z hory za svou lidskou ženou a zplodili spolu zakladatele královského rodu.¹⁷³

Příběh o Hogjōngovi vysvětluje, jak byl původ královského rodu království Korjō ovlivněn skutkem horského ducha. Na tomto příběhu můžeme pozorovat, jak si skrze zkoušku statečnosti ženský duch vybral z lovců svého budoucího manžela. Postavu ducha lze v tomto příběhu považovat za odesílatele, neboť Hogjōnga vyzve k činnosti – souboj s tygrem, čímž hrdina prokáže svou odvahu, a vyslouží si přeměnu na horského ducha. Protože pro svou zkoušku využil jako prostředníka tygra, zvířete nedílně spojeného s horskými duchy, lze akt výzvy považovat za nepřímý, neboť hrdina si nebyl zkoušky vědom. Hogjōngova proměna v horského ducha dodává jeho potomkům na královském trůně nadlidský původ.

3.3.2 Etiologické příběhy

Etiologické příběhy jsou zakladatelským mýtům podobné, ale týkají se spíše konkrétních fenoménů než obecných pravd. Vyprávějí o vzniku míst, jako jsou kláštery, kulturních praktik, či názvů míst.

3.3.2.1 Simdži pokračuje v díle mistra (Činpchjoa)

Simdži byl synem Sillského krále, ale rozhodl se studovat v horách pod vedením mistra. Jednou se rozhodl jít na shromáždění oslavující, že mistr Jōngsim dostal hůlky z buddhových kostí, avšak na shromáždění přišel pozdě a nebyl vpuštěn dovnitř. I přesto se věnoval uctívání Buddhy hlavní síně tak horlivě, že si lokty a čelo rozedřel do krve¹⁷⁴. Když se vracel domů, našel za límcem dvě věštební hůlky, a přestože je šel vrátit zpět do kláštera, objevily se mu za límcem znovu. Mistr Jōngsim proto usoudil, že je to znamení, že si je má Simdži nechat. Když se Simdži vrátil na Čungak¹⁷⁵, oslovil ho horský duch se dvěma vílami a prosil, aby je Simdži učil. Simdži s nimi vystoupil na vrchol hory, aby společně našli vhodné místo k uložení věštebních hůlek. Simdži rozhodil hůlky do větru s tím, že kam dopadnou, tam postaví svatyni, kde budou hůlky uloženy. Zatímco hůlky unášel vítr, duch hory pronesl píseň:¹⁷⁶

„Balvany byly odstraněny, zůstala pláň,
spadané listí odletělo, cesta je volná.

¹⁷³ Tamtéž, s. 101–102

¹⁷⁴ V textu je kvůli jeho praktikám připodobněn k mistru Činpchjoovi, odtud je odvozen i název příběhu.

¹⁷⁵ Pohoří nedaleko města Tägu, nyní je zvané Pchalgongsan. Viz. tamtéž, s. 163

¹⁷⁶ IRJÖN, s. 307–308

Obdržel hůlky z buddhových kostí,
na čistém místě je bude mít v úctě.“¹⁷⁷

V tomto příběhu můžeme vidět, že Simdži je tak oddaný Buddhově učení, že si zázrakem vyslouží věšební hůlky, a i samotný horský duch chce být jeho studentem. Nalezení místa pro založení svatyně nechává vybrat osudu, přičemž horský duch při výběru asistuje zaříkáváním, čímž zaujímá roli pomocníka. Grayson ve svých poznámkách přirovnává duchovu píseň k těm zpívaným během šamanistických rituálu¹⁷⁸, což dále poukazuje na symbiotický vztah buddhismu s vírou v horské duchy a se šamanismem.

3.3.3 Poučné příběhy

Poučné příběhy dávají čtenáři za příklad skutky morálně vyspělých jedinců a inspirovat čtenáře ke ctnostnému životu. Vzhledem k buddhistické povaze zkoumaných příběhů se samozřejmě jedná o ctnosti v souladu s buddhismem.

3.3.3.1 O svaté matce Sōndo, která měla zálibu v obřadech a stavbě klášterních budov

Ctnostná mniška Čihje toužila opravit budovu kláštera Anhūngsa. Jedné noci se jí zjevila svatá matka hory Sōndo, která dříve byla dcerou čínského císaře a studovala taoismus. Na hoře Sōndo se usadila, protože ji tam zavedl luňák darovaný jejím otcem. Svatá matka konala mnoho dobrých skutků pro svou zem, a její hora se tak stala jedním z nejposvátnějších míst v království. Když králi Kjōngmjōvi navrátila ztraceného sokola, král jí udělil titul velkého krále. Říká se také, že je matkou několika moudrých králů a královské šaty jí šily nebeské víly. Když se tedy zjevila mnišce ve snu, svěřila jí místo, kde se ukrývá zlatý poklad, který má využít na opravu soch a zhotovení obrazů v chrámu. Dále poručila, aby se na jaře a na podzim v chrámu konala věšebná shromáždění. Jak svatá matka řekla, tak Čihje udělala.¹⁷⁹

Mniška Čihje i svatá matka hory Sōndo představují šlechetného člověka, který nezištně pomáhá svému okolí a pečuje o svatá místa. Horský duch zde vystupuje jako odesílatel, pomocí snů předá mnišce pokyny na opravu chrámu. Tento příběh zároveň vysvětluje lidský původ horského ducha, který se duchem stane až díky duchovnímu osvícení. Jako horský duch stráží

¹⁷⁷ IRJÖN, s. 307

¹⁷⁸ GRAYSON, 2012, s. 164

¹⁷⁹ IRJÖN, s. 339–341

svatá matka království a má úzké pouto s královským rodem, tudíž můžeme usuzovat, že horští duchové byli v době Silly obzvláště váženými božstvy.

3.3.4 Hrdinské příběhy

Hrdinské příběhy popisují putování hrdiny za určitým cílem. Většinou se jedná o záchranu ztracené osoby nebo ochranu státu.

3.3.4.1 Kim Jusin

Jusin byl zázračným dítětem narozeným pod znamením Sedmi hvězd a v mládí se stal hwarangem¹⁸⁰. Člen jeho družiny, muž jménem Päsök, mu navrhl, že zajdou do Kogurja obhlédnout situaci, aby mohli naplánovat útok. Na vrcholu hory za Jusinem přišly tři ženy, představily se jako zemští strážní duchové Närim, Hjöllje a Kolhwa, a varovaly ho před Päsökem. Jusin dal Päsöka zatknout a mučit. Dozvěděl se tak, že Päsök je špehem Kogurja, který mu přišel uškodit.¹⁸¹

Hrdinný Jusin chce pro svou vlast obsadit Kogurjo, ale je zrazen druhem z hwarangské družiny. Trojice ženských horských duchů chránících Sillu ho však před zradou varuje. Horští duchové zde představují roli rádců, kteří zabrání zkáze hrdiny.

3.3.5 Dobrodružné a zábavné příběhy

Dobrodružné a zábavné příběhy popisují příhody a mohou také obsahovat prvky hrdinských příběhů, ale jejich účelem je spíše čtenáře pobavit než mu sdělit hrdinské skutky.

3.3.6 Liška, Dračí král a Nebeský král

Adept na vojenského důstojníka jednoho dne zachrání želvu před mladíky, kteří ji chtěli zahubit. Želva ve skutečnosti byla Dračím králem, který mu na oplátku slíbil pomoc, když bude důstojník v nebezpečí. Když se jednou na svých cestách důstojník staví v hostinci a svěří se majitelce hostince, že chce přenocovat na nedaleké hoře, stará žena mu to vymlouvá, protože na hoře sídlí zlý duch, který ji – bývalého strážce hory – z její hory vyhnal, a od té doby se nikdo živý z hory nevrátil. Důstojník se však na horu jde podívat a vstříc mu vyjde krásná žena, jež mu tvrdí, že je duchem hory, a zve ho, aby spolu s ní na hoře žil. Důstojník ji však odmítne, což ženu rozhněvá a zahalí celou horu do své magické bouře. Důstojník na pomoc zavolá

¹⁸⁰ Hwarang byla elitní bojová skupina království Silla sestavená z mladých aristokratů

¹⁸¹ IRJÖN, s. 63–65

Dračího krále a Nebeského císaře, s jejichž pomocí ženu zahubí. Její mrtvé tělo se promění ve starou lišku^{182, 183}.

Oproti jiným příběhům zde vystupuje horský duch v situaci, kdy přijde o moc a vyžaduje pomoc hrdiny. Je tedy poněkud netradičním odesílatelem, jehož nouze představuje důvod, proč se hrdina vydává do souboje. Nový duch hory, lze-li tak liščí ženu nazvat, je zápornou postavou snažící se hrdinu svést. Zároveň ovládá tato bytost natolik silnou magii, že nejenže porazí původního horského ducha, ale dokáže se postavit i Dračímu králi a Nebeskému císaři, nicméně nakonec prohrává.

3.3.7 Morální příběhy

V morálních příbězích podstupuje hrdina zkoušku, která testuje jeho poctivost a čest. Pokud zkouškou projde, dostane se mu odměny, v opačném případě je potrestán.

3.3.7.1 Zlatá sekyra a stříbrná sekyra

Dřevorubec jednoho dne upustí svou sekyru do jezera. Během jeho bédování se před ním zjeví horský duch a ptá se, proč tak nařiká. Když mu drvoštěp sdělí, co se stalo, horský duch mu ukáže zlatou sekyru a stříbrnou sekyru a táže se ho, která ze sekyr je jeho. Dřevorubec odvětlí, že ani jedna, že jeho sekyra je z oceli. Duch ho za jeho čestnou povahu odmění oběma drahocennými sekyrami. Chamtivý muž se o dřevorubcově odměně doslechne a hodí úmyslně svou sekyru do jezera, za což ho horský duch potrestá.¹⁸⁴

V tomto příběhu je horský duch v roli strážce a zkouší lidskou poctivost. Zatímco drvoštěp se nenechá zlákat sekyrami z mnohem dražších kovů, než z jakého je vyrobena ta jeho ztracená, a je za to duchem odměněn, chamtivý muž chce horského ducha podvést, a proto ho za to stihne trest.

¹⁸² Motiv liščích duchů jako záporných postav je v korejských příbězích častý. Obzvláště obávaným duchem jsou pak *Kumiho*, devíticásé lišky, které požírají lidská játra.

¹⁸³ GRAYSON, 2012, s. 398–401

¹⁸⁴ Encyclopedia of Korean Folklore and Traditional Culture Vol. III: *Encyclopedia of Korean Folk Literature*. Online. National Folk Museum of Korea, 2014. ISBN 978-89-289-0084-8 91030. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/eng>. [cit. 2024-04-16]. s. 299

3.4 Shrnutí charakteristik horských duchů v lidových příbězích

Jak vychází ze zkoumaných příběhů, vyobrazení horských duchů obsahuje široké spektrum vlastností a rolí, které jsou horským duchům připisovány. Horští duchové nejčastěji vystupují v rolích rádců a odesílatelů, naopak nejméně se objevují jako pomocníci a věštcí. Pokud se postavě zjeví, nejčastěji tak činí skrze specifické chvíle vědomí, jako jsou sny a meditace. Někdy svou vůli předávají skrze zvířecí prostředníky. Jméno horského ducha je specifikováno málokdy, většinou jen v případě opravdu významných duchů.

Zastoupení duchů mužských a ženských je vyrovnané, z 22 duchů ve zkoumaných příbězích jich 11 mužského a 10 ženského pohlaví, u jednoho ducha pohlaví nešlo určit. Zatímco duchové mužského pohlaví jsou většinou popisováni jako důstojný stařec s bílými vlasy a vousy, ženští duchové mají dvě podoby – podobu krásné mladé ženy, někdy přirovnané k víle, a podobu stařeny.

Duchové jsou veskrze nakloněni lidem, pomáhají jim a varují je. Ctnostné lidi odmění, zlo potrestají a cítí vazbu ke státu, na jehož území sídlí. Kromě dvou příběhů je ve všech příbězích lze považovat za čistě kladnou postavu. Zároveň ale po lidech vyžadují poslušnost. Svou nadřazenost předvedl horský duch v příběhu o Hogjōngovi, kdy si nekompromisně vybral svého manžela a bez váhání obětoval životy dalších devíti mužů. V příběhu *Původ svatyně strážných duchů na ostově Ullūngdo* pak horský duch požaduje obět' dvou mladých lidí, aby mohla loď z ostrova odplout¹⁸⁵.

V příbězích se často projevuje zakořenění korejských božstev do buddhistického pantheonu. Osm ze zkoumaných příběhů obsahuje buddhistickou tematiku a horský duch v nich komunikuje s buddhistickými mnichy, případně pomáhá založit klášter. V příbězích bývá popisován jako světec a někteří z duchů hor v příbězích splývají s buddhistickými božstvy. Konkrétně v příběhu *Jōnhō odmítající slávu a Maňđušrího horský hřeben* se hrdina setkává s bódhisattvou Maňđušrím¹⁸⁶ a paní Sarasvatí¹⁸⁷.

Dalším faktem je, že duchova moc není absolutní a duch může být své moci zbaven a z hory vyštván, jako tomu je v příběhu *Liška, Dračí král a Nebeský král*. Zde se setkáváme

¹⁸⁵ GRAYSON, 2012, s. 262–263

¹⁸⁶ V českém překladu Bódhisattva moudrosti na lvu

¹⁸⁷ Sarasvatí je védskou bohyní moudrosti, literatury a poezie. Toto pojmenování je převzato z českého překladu Samguk jusa. Grayson ve svém překladu používá Pjōndžä čchōnnjō, jež označuje božstvo hory, které se zaslouhuje o šíření buddhistické nauky.

s bývalým horským duchem, kterého z jeho hory vyhnala mocná liška, jež převzala titul strážce hory a následně terorizovala celý kraj¹⁸⁸.

Z příběhů vyplývá, že i horští duchové podléhají pravidlům nastaveným mezi lidským světem a světem duchů. Pokud má duch s člověkem dohodu, musí svůj slib dodržet. Příkladem může být příběh *Hra šachů s horským duchem*, ve kterém do svatyně horského ducha přijde muž a navrhne duchu hory, aby si s ním zahrál korejské šachy čangi (장기). Muž slíbí, že pokud duch vyhraje, pohostí ho sušenou rybou a alkoholem. Pokud však duch prohraje, musí muži sehnat krásnou manželku. První kolo muž prohraje a dle svého slibu ducha pohostí. V druhém kole však muž zvítězí a cestou z hory domů potká ženu, která ho považuje za svého manžela, čímž se vyplní slib horského ducha.¹⁸⁹

Člověk navíc může na duchovi požadovat nápravu křivdy a duch hory musí uposlechnout rozkazů správce území, na kterém duch sídlí. V příběhu *Hledání horského ženšenu* se muž obrátí na místního soudce, aby ducha hory přiměl nechat muže nalézt horský ženšen. Soudce provede rituál u posvátného stromu, při kterém pohrozí duchovi, že ho z jeho hory vykáže, pokud muž i nadále ženšen nenalezne. V noci se duch zjeví ve snech obou mužů, omluví se a prosí, aby na hoře směl zůstat.¹⁹⁰

¹⁸⁸ GRAYSON, 2012, s. 398–401

¹⁸⁹ Tamtéž s. 341–343

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 364–366

Závěr

Tato práce má za cíl seznámit čtenáře s horskými duchy korejskými i českými a porovnat jejich charakteristiky. Dále má přiblížit vývoj uctívání hor na Korejském poloostrově. V neposlední řadě má na základě analýzy lidových příběhů uceleně popsat postavu korejských horských duchů ve vybraných textech.

První část práce popisuje uctívání hor a postavu horských duchů jako významnou součást korejského náboženství. Hory byly napříč historií považovány za strážce korejských státních útvarů, a proto jejich uctívání bylo na státní úrovni. Přestože v průběhu věků do Koreje přicházely další myšlenkové směry, uctívání hor a horských duchů si udrželo své postavení, jak ukazuje například aktivní praktikování rituálu ducha hory Kjerjong v Jihokorejské republice. O existenci této víry v Korejské lidově demokratické republice lze pouze spekulovat. Postava horských duchů inspiruje spisovatele a scénáristy. Vzhledem k rostoucí popularitě korejských seriálů a webových komiksů by se tak mohli korejští horští duchové dostat i do povědomí zahraničních příznivců korejské kultury.

Druhá část práce se zaměřuje na české horské duchy a jejich srovnání s korejskými protějšky. Vzhledem k dosavadnímu nízkému zájmu folkloristů o tyto bytosti české lidové slovesnosti, lze dohledat pouze nepatrné množství důvěryhodných zdrojů a ani termín horských duchů není v českém kontextu zcela definován. Čeští horští duchové oproti těm korejským mají mnohem temnější povahu. Dříve byli spíše obávanými démony či strašidly z hor než spravedlivými a laskavými patrony, jak můžeme vidět na postavách Fabiána i Krakonoše. S postupem času a rostoucím zájmem sběratelů lidových pohádek se postavy horských duchů měnily na vstřícnější a vesměs kladné. Za důležitý rozdíl mezi horskými duchy korejskými a českými považuji fakt, že čeští duchové zosobňují spíše nepříznivé stránky hor, kdežto korejští duchové se přiklánějí k těm pozitivním.

Horští duchové vystupují v širokém spektru typů příběhů. Výskyt postavy horského ducha v příbězích s buddhistickou tematikou jen dále dokazuje propojení buddhismu s vírou v horské duchy. Postava horských duchů v korejských lidových příbězích vystupuje v rolích strážce, rádce, odesílatele, věštce a pomocníka, ani jedna z rolí však není tou hlavní. Horský duch však významně ovlivňuje chování protagonistů, a to zpravidla pozitivně.

Seznam použité literatury

Prameny

Encyclopedia of Korean Folklore and Traditional Culture Vol. III: Encyclopedia of Korean Folk Literature. Online. National Folk Museum of Korea, 2014. ISBN 978-89-289-0084-8 91030. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/eng>. [cit. 2024-04-16]

GRAYSON, James Huntley. *Myths and Legends from Korea: An Annotated Compendium of Ancient and Modern Materials*. Routledge, 2012. ISBN 978-0-415-51524-5

IRJÖN. *Samguk jusa: nepominutelné události Tří království*. Mythologie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-176-7.

PUCEK, Vladimír a GENZOR, Jozef. *Vodopád devíti draků: Korejské mýty a pověsti*. Praha: Albatros, 1983. ISBN 13-732-83.

Literatura

ADÁMKOVÁ, Adéla. *Motiv tabuizovaného jména v prozaickém folkloru. Český materiál v evropském kontextu*. Online. Český lid. 2021, roč. 108, č. 1, s. 67-81. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.21104/CL.2021.1.04>. [citováno 2024-04-05].

ARMSTRONG, Karen. *Krátká historie mýtu*. Praha: Argo, 2006. ISBN 80-720-3750-1.

ČHÖ, Čingu. *Silla oakkwa pulgjoüi sansin sinang jöngu (Studie Pěti posvátných hor Silly a buddhistické víry v horské duchy)*. Online. *Silla munhwa (Kultura Silly)*. 2013, Roč. 42, s. 243–268. ISSN 1229-0939. Dostupné z: Hanguk haksuldži injong säk (Korea Citation Index), https://uci.kci.go.kr/resolution/result.do?res_cd=G704-001251.2013.42..005&res_svc_cd=. [cit. 2024-05-03].

ČHÖ, Čongsöp. *Hanguk pulgjowa togjo sinangüi kjosöp: Sansin sinang, jongwang sinang, čhilsöng sinangül čungsimüro (Vzájemná výměna mezi korejským buddhismem a taoismem: Zaměřeno na kultu Horského boha, Dračího krále a Ducha sedmi hvězd)*. Online. Hanguk pulgjohak (Studia korejského buddhismu). Hanguk bulgjohak hö (Korejská asociace buddhistických studií), 2011, č. 61, s. 7–41. ISSN 1225-0945. Dostupné z: Hanguk haksuldži injong säk (Korea Citation Index), https://uci.kci.go.kr/resolution/result.do?res_cd=G704-001245.2011..61.008&res_svc_cd=. [cit. 2024-04-28].

ČCHÖ, Kilsöng. Čirisan Söngmo (Söngmo z hory Čiri). Online. Hanguk mindžok munhwa täbäkkwa sadžön (Encyklopedie Korejské kultury). Dostupné z: <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0054160>. [cit. 2024-06-20].

GALE, James Scarth. *Korean Beliefs*. Online. Folklore. 1900, roč. 11, č. 3, s. 325-332. Dostupné z: JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/1253133>. [cit. 2023-05-15].

GRAYSON, James Huntley. *Female Mountain Spirits in Korea: A Neglected Tradition*. Online. Asian Folklore Studies. 1996, roč. 55, č. 1, s. 119-134. Dostupné z: JSTOR, <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/1178859>. [cit. 2024-01-15].

GRAYSON, James Huntley. *Söngha Sindang: The Tutelary Shrine of T'aeha Village, Ullüng Island, Korea*. Online. Asian Folklore Studies. 1998, roč. 57, č. 2, s. 275-291. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/1178755>. [cit. 2024-01-15].

GRAYSON, James Huntley. *Korea: A Religious History*. Routledge, 2016. ISBN 978-1138147966.

I, Čingjo. *Maül sahöüi ügiwa üirjedžok täüng: Pchungnjök paldžon pandä sasindžee tähan minsok čidžok jöngu (Križe ve venkovské společnosti a rituální odezva: Etnografická studie využití rituálu horského ducha proti generování větrné energie)*. Online. Minsok jöngu. Andong tähakkjo Minsok jönguso (Institut folklorního výzkumu Univerzity Andong) 2017, č. 35, s. 209–244. ISSN 2093-8438. Dostupné z: DBpia, <https://www.dbpia.co.kr/journal/articleDetail?nodeId=NODE07471005>. [cit. 2024-04-28].

JECH, Jaromír. *Krakonoš: vyprávění o vládci krkonošských hor od nejstarších časů až po dnešek*. Fabula (Plot). Praha: Plot, 2008. ISBN 978-80-86523-91-0.

JUN, Jölsu. *Sansindo (Obrazy horských duchů)*. Söul: Täwönsa (Daewonsa), 1998. ISBN 89-369-0216-4.

KIM, Čongdä. *Tosiesö säroi mandrödžin maülsinangüi kinüngkwa soksöng: Hüksök tongüi Södalsan sansindžerül sarjero (Funkce a atributy vesnických rituálů nově vzniklých ve městě: Zaměřeno na rituál hory Södal ve čtvrti Hüksök)*. Online. Hanguk minsokhak (Studia korejského folkloru). 2009, roč. 49, č. Hanguk minsokhak hö (Asociace studií korejského folkloru). 183–212. ISSN 1229-6953. Dostupné z: Hanguk haksuldži injong säk (Korea Citation Index), https://uci.kci.go.kr/resolution/result.do?res_cd=G704-000983.2009.49..013&res_svc_cd=. [cit. 2024-04-30].

KIM, Čujön. *Samsan oak tosangüi čöngčhidžok čönjongkwa kü čöngö (Political Appropriation and the Reference of the Great Mountains Icon)*. Online. Misul sahakbo (Časopis

historie umění). 2015, č. 44, s. 163–184. Dostupné z: DBpia, <https://doi.org/10.15819/rah.2015..44.163>. [cit. 2024-06-20].

KIM, Hjōndžin. *Hanguk sačchalŭi sansin sujongkwa ŭirje (Přijetí a rituály horského boha v korejských kláštorech)*. Online. Hangukhak nončip (Časopis korejských studií). 2021, č. 83, s. 293–319. Dostupné z: Hanguk haksuldži injong säk (Korea Citation Index), https://www.kci.go.kr/kciportal/landing/article.kci?arti_id=ART002728219. [cit. 2024-05-04].

KOUDELKOVÁ, Eva. *Krakonoš v literatuře: kapitoly k literárnímu ztvárnění látky o Krakonošovi*. Liberec: Bor, 2006. ISBN 80-86807-23-1.

LUFFER, Jan. *Katalog českých démonologických pověstí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2383-4.

MASON, David A. *The 21st-Century Role of Korea's Sanshin Mountain-Spirits*. Online. Journal of Korean Sundo Culture. 2012, roč. 13, s. 597-633. ISSN 19755813. Dostupné z: <https://doi.org/10.35573/JKSC.13.17>. [cit. 2024-04-09].

MASON, David A. *The Background and Contemporary Spiritual-Nationalist Significance of Mt. Baekdu-san and the Baekdu-daegan Range, in All of Korea*. Online. Sejong University, 2019. Dostupné také z: Seed Olomouc, <https://seed.upol.cz/wp-content/uploads/2019/07/lecture-essay-david-mason.pdf>. Essay for Carousel lecture, Palacký University in Olomouc.

MATTHEWS, Jill. *Sonamu, Pinus densiflora*. Online. International Dendrology Society Yearbook. 2019. Roč. 18, s. 72-79. Dostupné z: <https://www.dendrology.org/publications/dendrology/sonamu-pinus-densiflora/>. [cit. 2024-01-16].

MOK, Suhjōn. *Oak (Pět posvátných vrcholků)*. Online. In: Čosōn wangdžo sillok sadžōn (Slovník kroniky dynastie Čosōn). 2024. Dostupné z: http://waks.aks.ac.kr/rsh/dir/rview.aspx?rshID=AKS-2013-CKD-1240001&dataID=AKS-2013-CKD-1240001_DIC@00013344. [cit. 2024-06-21].

POHUNEK, Jan. *Krakonošova družina*. Praha: Národní muzeum, 2023. ISBN 978-80-7036-758-2.

PROPP, Vladimir Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Vyd. tohoto souboru 2. Jinočany, 2008.

RJU a AN, Časōn. *Sansilljōng hakkjo 1 (Škola horských duchů 1)*. Sämtchō ōrini mungo, 2014.

SEELEY, Joseph a SKABELUND, Aaron. *Tigers—Real and Imagined—in Korea's Physical and Cultural Landscape*. Online. *Environmental History*. 2015, roč. 20, č. 3, s. 475-503. Dostupné z: JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/24690770>. [cit. 2024-01-21].

TEN, Victoria a WINSTANLEY-CHESTERS, Robert. *New Goddesses on Mt. Paektu: Transformation, Myth and Gender in Korean Landscape*. Online. Academia.edu, 2020. [cit. 2024-03-09].

WERNER, Karel. *Náboženské tradice Asie 2: Náboženská scéna Sri Lanky a jihovýchodní Asie. Náboženství v Číně, Japonsku a Koreji*. 2., rozš. a zrev. vyd. *Světové duchovní proudy*. Bratislava: CAD Press, c2009. ISBN 978-80-88969-30-3.

WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta a LÖWENSTEINOVÁ, Miriam. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-727-7265-1.

Internetové zdroje

2024njön Ulsan hjöbühö Murjongsan sansindže mit pongsa hwaldong (Rituál horskému duchu hory Murjong a dobrovolnictví pořádané ulsanské rady za rok 2024). Online. In: Hanguk sallim boho hjöpchö Ulsan hjöbühö (Ulsanská rada Asociace pro ochranu korejských lesů). 2024. Dostupné z: <https://cafe.daum.net/forestulsan.or.kr/240K/274>. [cit. 2024-04-09].

2024 Kjerjongsan čöntchong sansindže (Obřad horskému duchu na hoře Kjerjongsan v roce 2024). Online. Hüngmidžindžin Kongdžu munhwa kwangwang (Velmi zajímavá turistická místa města Kongdžu). 2024. Dostupné z: https://www.gongju.go.kr/prog/turismCn/tour/sub03_01_02/view.do?cntno=61. [cit. 2024-06-27].

ČCHÖN, Čingi. *Madže (Obřad koním)*. Online. In: NATIONAL FOLK MUSEUM OF KOREA. Hanguk minsok täbäkkwa sadžön. 2024. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/topic/detail/2051?pageType=search&keyword=%EB%A7%88%E C%A0%9C>. [cit. 2024-05-03].

HWANG, Kjöngsu. *Sanparam makkí (Rituál odstranění škody z hrobky)*. Online. In: NATIONAL FOLK MUSEUM OF KOREA. Hanguk minsok täbäkkwa sadžön. 2024. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/topic/detail/2920?pageType=search&keyword=%EC%B6%A9%E C%A0%9C>. [cit. 2024-05-03].

I, Okhŭi. *Čchungdže (Obřad proti škůdců)*. Online. In: NATIONAL FOLK MUSEUM OF KOREA. Hanguk minsok täbäkkwa sadžön. 2024. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/topic/detail/2051?pageType=search&keyword=%EB%A7%88%E C%A0%9C>. [cit. 2024-05-03].

JANG, Čongsŭng. *Sansindže (Obřad horskému duchu)*. Online. In: NATIONAL FOLK MUSEUM OF KOREA. Hanguk minsok täbäkkwa sadžön. 2024. [cit. 2024-05-03].

Kačenčina pohádková stezka. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.kacencinastezka.cz/#/mapa>. [cit. 2024-06-19].

KANG, Söngbok. *Madžung siru (Obřad k uvítání horského ducha)*. Online. In: NATIONAL FOLK MUSEUM OF KOREA. Hanguk minsok täbäkkwa sadžön. 2024. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/topic/detail/2053?pageType=search&keyword=sansin>. [cit. 2024-05-03].

Krakonošovo tajemství. Online. Česko-Slovenská filmová databáze. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/1214998-krakonoso-vo-tajemstvi/prehled/>. [cit. 2024-06-19].

Krkonošská pohádka. Online. Česko-Slovenská filmová databáze. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/116204-krkonosske-pohadky/prehled/>. [cit. 2024-06-19].

Kumihodjön (Legenda devítiocasé lišky). Online. In: Namu Wiki. 2024. Dostupné z: <https://namu.wiki/w/%EA%B5%AC%EB%AF%B8%ED%98%B8%EB%8E%901938?from=%EA%B5%AC%EB%AF%B8%ED%98%B8%EB%8E%90%201938>. [citováno 2024-04-02].

Onŭldo sarangsŭrobgä (Dobrý den na to být pseem). Online. In: Namu Wiki. 2024. Dostupné z: <https://namu.wiki/w/%EC%98%A4%EB%8A%98%EB%8F%84%20%EC%82%AC%EB%9E%91%EC%8A%A4%EB%9F%BD%EA%B0%9C>. [citováno 2024-04-02].

Rampušák. Online. Dostupné z: <http://rampusakdestne.cz/#/home>. [cit. 2024-06-21].

Sangun (Pán hory). Online. In: Namu Wiki. 2024. Dostupné z: <https://namu.wiki/w/%EC%82%B0%EA%B5%B0>. [citováno 2024-04-02].

Sansin (Horský bůh). Online. In: Namu Wiki. 2024. Dostupné z: [https://namu.wiki/w/%EC%82%B0%EC%8B%A0\(%EC%9B%B9%ED%88%B0\)#fn-%EC%8A%A4%ED%8F%AC%EC%9D%BC%EB%9F%AC](https://namu.wiki/w/%EC%82%B0%EC%8B%A0(%EC%9B%B9%ED%88%B0)#fn-%EC%8A%A4%ED%8F%AC%EC%9D%BC%EB%9F%AC). [cit. 2024-04-02]

Silla samsan (Tři posvátné hory Silly). Online. In: THE ACADEMY OF KOREAN STUDIES. Hanguk mindžok munhwa täbäkkwa sadžön (Encyklopedie korejské kultury). Dostupné z: <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0032831>. [cit. 2024-04-09].

Zdroje obrázků

Obrázek 1: GRAYSON, James Huntley. *Korea: A Religious History*. Routledge, 2016. ISBN 978-1138147966. s. 193

Obrázek 2: *2024 Kjerjongsan čöntchong sansindže (Obřad horskému duchu na hoře Kjerjongsan v roce 2024)*. Online. Hŭngmidžindžin Kongdžu munhwa kwangwang (Velmi zajímavá turistická místa města Kongdžu). 2024. Dostupné z: https://www.gongju.go.kr/prog/turismCn/tour/sub03_01_02/view.do?cntno=61. [cit. 2024-06-27].

Obrázek 3: *2024njön Ulsan hjöbühö Murjongsan sansindže mit pongsa hwaldong (Rituál horskému duchu hory Murjong a dobrovolnictví ulsanské rady za rok 2024)*. Online. In: Hanguk sallim boho hjöpchö Ulsan hjöbühö (Ulsanská rada Asociace pro ochranu korejských lesů). 2024. Dostupné z: <https://cafe.daum.net/forestulsan.or.kr/240K/274>. [cit. 2024-04-09].